

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษากับผลประเมินคุณภาพภายนอกด้านผู้เรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา ผู้วิจัยได้ค้นคว้าหนังสือ ศึกษาจากเอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้องและได้นำเสนอหัวข้อตามลำดับดังนี้

1. การนิเทศการศึกษา

1.1 ความหมายและความจำเป็นของการนิเทศการศึกษา

1.2 จุดมุ่งหมายและเป้าหมายของการนิเทศการศึกษา

1.3 หลักการนิเทศการศึกษา

2. การนิเทศภายในโรงเรียน

2.1 ความหมายและความจำเป็นของการนิเทศภายในโรงเรียน

2.2 จุดมุ่งหมายของการนิเทศภายในโรงเรียน

2.3 หลักการนิเทศภายในโรงเรียน

2.4 ขอบข่ายของการนิเทศภายในโรงเรียน

2.5 กระบวนการนิเทศภายในโรงเรียน

2.6 บทบาทของผู้บริหารในการนิเทศภายในโรงเรียน

3. การประเมินคุณภาพภายนอก

3.1 ความหมายของการประเมินคุณภาพภายนอก

3.2 หลักการของการประเมินคุณภาพภายนอก

3.3 วัตถุประสงค์ของการประเมินคุณภาพภายนอก

3.4 ความสำคัญของการประเมินคุณภาพภายนอก

3.5 ขอบข่ายของการประเมินคุณภาพภายนอก

3.6 มาตรฐานการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อใช้ในการประเมินคุณภาพ

ภายนอกในรอบแรก

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

4.1 งานวิจัยในประเทศ

4.2 งานวิจัยต่างประเทศ

1. การนิเทศการศึกษา

1.1 ความหมายและความจำเป็นของการนิเทศการศึกษา

ความหมายของการนิเทศการศึกษา

นักการศึกษาและนักวิชาการได้ให้ความหมายของการนิเทศการศึกษา ไว้แตกต่างกันไปตามแนวคิดของแต่ละบุคคล อาจจะมีความคิดแตกต่างกันบ้าง นักการศึกษาของไทยและของต่างประเทศได้ให้ความหมายของการนิเทศการศึกษาไว้ดังต่อไปนี้

กิติมา ปรีดีคิลก (2532 : 262) ได้ให้ความหมายว่า การนิเทศการศึกษาเป็นกระบวนการ ชี้นำและให้ความร่วมมือต่อกิจกรรมของครูในการปรับปรุงการเรียนการสอนเพื่อให้ได้ผลตามจุดหมายที่วางไว้

บันลือ พฤษะวัน (2536 : 12) การนิเทศการศึกษาเป็นกระบวนการ (Process) ดำเนินงานอย่างมีแบบแผนงาน มีขั้นตอนและความต่อเนื่องเพื่อให้เข้าใจที่จะใช้วิธีการในการพัฒนาวิชาชีพได้คล่องตัวขึ้น โดยมีการปรับปรุงการเรียนการสอนอยู่ตลอดเวลาและต่อเนื่อง

ปรีชา นิพนธ์พิทยา (2537 : 7-8) การนิเทศการศึกษา หมายถึง ความพยายามของผู้เชี่ยวชาญที่จะประสานประโยชน์ของครู อาจารย์ และผู้บริหารการศึกษาให้มีความสุขในการทำงาน มีผลการทำงานที่มีประสิทธิภาพ สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียนให้บรรลุผลตามเจตนารมณ์ของหลักสูตรอย่างภาคภูมิใจ

วไลรัตน์ บุญสวัสดิ์ (2538 : 3) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การนิเทศการศึกษาเป็นกระบวนการทำงานและความร่วมมือระหว่างผู้นิเทศกับผู้รับการนิเทศเพื่อประสิทธิภาพ อันสูงสุดในการเรียนของนักเรียน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541 ก : 1) การนิเทศการศึกษา คือ การที่ผู้นิเทศใช้กระบวนการกระตุ้น ชักจูง ทำทาบ ริเริ่ม ร่วมทำ สนับสนุน ให้มีการพัฒนาคุณภาพของนักเรียนตามความจำเป็นของการพัฒนาโดยผ่านครูและผู้บริหารโรงเรียน

เวลล์ (Wiles. 1975 : 16) กล่าวว่า การนิเทศการศึกษา คือ ความช่วยเหลือในการพัฒนาสภาพการเรียนการสอนให้ดียิ่งขึ้น

แฮริส (Harris. 1985 : 19) ให้ความหมาย การนิเทศการศึกษา หมายถึง สิ่งทีบุคคลกรในโรงเรียนกระทำต่อบุคคลหรือสิ่งหนึ่งสิ่งใด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อจะคงไว้หรือ เปลี่ยนแปลงปรับปรุงการดำเนินการเรียนการสอนในโรงเรียน มุ่งให้เกิดประสิทธิภาพในด้าน การสอนเป็นสำคัญ

กลิกแมน (Glickman. 1990 : 257) ให้ความหมาย การนิเทศการศึกษา หมายถึง หน้าที่ของทางโรงเรียนที่จะต้องปรับปรุงการสอนรวมทั้งการให้ความช่วยเหลือโดยตรงกับครู การ

พัฒนากลุ่มและการสนับสนุนให้ครูทำวิจัยปฏิบัติการ เพื่อนำข้อมูลมาปรับปรุงการสอนให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น

จากแนวคิดของนักการศึกษาหลาย ๆ ท่านดังกล่าวได้ว่า การนิเทศการศึกษาเป็นกระบวนการในด้านความร่วมมือในการปรับปรุงการเรียนการสอนของบุคลากรทางการศึกษามุ่งให้ผล การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพ สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียนให้บรรลุตามเจตนารมณ์ของหลักสูตร

สรุปได้ว่า การนิเทศการศึกษา เป็นความร่วมมือของบุคลากรทางการศึกษาที่จะพัฒนาปรับปรุงประสิทธิภาพการศึกษา ตามกระบวนการให้เกิดประสิทธิภาพต่อการจัดการศึกษาให้ดียิ่งขึ้น

ความจำเป็นของการนิเทศการศึกษา

การนิเทศการศึกษาเป็นกระบวนการที่สำคัญยิ่งต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษานักการศึกษาได้กล่าวถึงความจำเป็นของการนิเทศการศึกษา ไว้ดังนี้

กิติมา ปรีดีดิลล (2532 : 263) กล่าวถึง ความจำเป็นของการนิเทศการศึกษา ไว้ดังนี้

1. การศึกษาเป็นกิจกรรมที่ซับซ้อนและยุ่งยาก จำเป็นจะต้องมีการนิเทศเพื่อเป็นการให้บริการแก่ครูจำนวนมากที่มีความสามารถต่าง ๆ กัน

2. การนิเทศการศึกษาเป็นงานที่**มีความจำเป็น**ต่อความเจริญงอกงามของครู แม้ว่าครูจะได้รับการฝึกฝนมาอย่างดีแล้วก็ตาม **แต่ครูก็จะต้องปรับปรุงฝึกฝนตนเองอยู่เสมอ** ในขณะที่ทำงาน

3. การนิเทศการศึกษามีความจำเป็นต่อการช่วยเหลือครู ในการเตรียมการสอน

4. การนิเทศการศึกษาทำให้ครูเป็นบุคคลที่ทันสมัยอยู่เสมอ เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมมีอยู่เสมอ

วไลรัตน์ บุญสวัสดิ์ (2538 : 10) ได้กล่าวถึง ความจำเป็นในการนิเทศการศึกษาไว้ดังนี้

1. กระบวนการเปลี่ยนแปลงของสังคม ผู้นิเทศหรือศึกษานิเทศก์ ต้องทำตัวเป็นตัวการเปลี่ยนแปลง โดยทำงานร่วมกับครู อาจารย์ เช่น การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรในระดับต่าง ๆ

2. การผลิตครู สถาบันผลิตครูไม่สามารถผลิตครูที่มีประสิทธิภาพเพียงพอเมื่อครูไปทำงานในโรงเรียนแล้ว ต้องมีการฝึกอบรมครูประจำการ**อยู่ตลอดเวลา** เพื่อให้ครูเป็นผู้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม

3. มาตรฐานการศึกษา ในการรักษามาตรฐานของการศึกษานั้น**ต้องอาศัยผู้ชำนาญ** โดยเลือกมาจากผู้ที่มีความรู้มาทำงาน และช่วยนิเทศความรู้ใหม่ให้แก่ครู**ประจำการ** ให้มีความคิดกว้างไกล

ชาญชัย อาจินสมาจาร (2525 : 5) กล่าวถึงความจำเป็นในการนิเทศ ดังเหตุผลต่อไปนี้

1. การนิเทศการศึกษาที่มีความจำเป็นในการให้บริการทางวิชาการ การศึกษาเป็นกิจกรรมที่ซับซ้อนและยุ่งยาก เพราะมันเกี่ยวข้องกับบุคคล การนิเทศการศึกษาเป็นการให้บริการแก่ครูจำนวนมากที่มีความสามารถต่าง ๆ กัน อีกประการหนึ่ง การศึกษาได้ขยายตัวไปอย่างมากเมื่อไม่นานนี้ สิ่งเหล่านี้ต่างก็ต้องอาศัยความช่วยเหลือทั้งนั้น

2. การนิเทศการศึกษาที่มีความจำเป็นต่อความเจริญของงานของครู แม้ว่าครูจะได้รับการฝึกฝนมาแล้วเป็นอย่างดีก็ตาม แต่ครูก็จะต้องปรับปรุงการฝึกฝนอยู่เสมอในขณะที่ทำงานในสถานการณ์จริง

3. การนิเทศการศึกษาที่มีความจำเป็นต่อการช่วยเหลือครูในการเตรียมการสอน เนื่องจากครูต้องปฏิบัติงานในกิจกรรมต่าง ๆ กันและต้องเผชิญกับภาวะที่ค่อนข้างหนัก ครูจึงไม่อาจสละเวลาได้มากเพียงพอต่อการเตรียมการสอน การนิเทศการศึกษาจึงสามารถลดภาระของครูได้ในกรณีดังกล่าว

4. การนิเทศการศึกษาที่มีความจำเป็นต่อการทำให้ครูเป็นบุคคลที่ทันสมัยอยู่เสมอ จากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีอยู่เสมอ ทำให้เกิดการพัฒนาการทางการศึกษาทางทฤษฎีและทางปฏิบัติ ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิเคราะห์และจากการอภิปราย จากการค้นพบของการวิจัยมีความจำเป็นต่อความเจริญเติบโตดังกล่าวการนิเทศการศึกษาสามารถให้บริการได้

5. การนิเทศการศึกษาที่มีความจำเป็นต่อภาวะผู้นำทางวิชาชีพแบบประชาธิปไตย การนิเทศการศึกษาสามารถให้ประโยชน์ในทางสร้างสรรค์ นอกจากนี้ยังสามารถรวมพลังของทุกคนที่ร่วมอยู่ในกระบวนการทางการศึกษาด้วย

สัจด์ อุทรานันท์ (2530 : 116 - 117) ได้กล่าวถึงความจำเป็นของการจัดการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน ไว้ดังนี้

1. ศึกษาพิเศษโดยตำแหน่งมีจำนวนจำกัด ไม่สามารถสนองความต้องการนิเทศการศึกษาของโรงเรียนต่าง ๆ ได้ทั่วถึง

2. สภาพปัญหาและความต้องการของโรงเรียนแต่ละแห่งไม่เหมือนกันจึงเป็นการยากที่ศึกษานิเทศก์ ซึ่งอยู่ภายนอกจะรู้สภาพปัญหา และความต้องการที่แท้จริงของโรงเรียนได้ การสนองความต้องการจึงเป็นไปได้ยาก

3. ในสภาพปัจจุบันบุคลากรในโรงเรียนส่วนใหญ่มีความรู้ความสามารถเพียงพอ และบางคนยังมีความชำนาญในเฉพาะสาขาอีกด้วย จึงสมควรจะใช้ทรัพยากรเหล่านี้ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด **และยังเป็นการยอมรับซึ่งกันและกันอีกด้วย**

4. เป็นการสอดคล้องกับปรัชญา หลักการ และวิธีการของการนิเทศสมัยใหม่ที่สุด ซึ่งการนิเทศสมัยใหม่จะเกิดขึ้น โดยความร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ไม่ใช่จะต้องมีคนมากคอยชี้แนะให้ทำงานอยู่ตลอดเวลา

จากแนวคิดของนักการศึกษาหลาย ๆ ท่านดังกล่าวได้ว่า การนิเทศการศึกษามีความจำเป็นในการให้บริการกับบุคลากรทางการศึกษา ในด้านการจัดการศึกษาของบุคลากรที่มีความสามารถต่าง ๆ กัน ได้พัฒนาตนเองให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง และช่วยให้เกิดความรู้ใหม่ที่สอดคล้องต่อการปฏิบัติงานกับความร่วมมือช่วยเหลือกันและกัน

สรุปได้ว่า การนิเทศการศึกษามีความจำเป็นต่อการศึกษา เป็นการสร้างความสามารถในการปฏิบัติงานของบุคลากรทางการศึกษา ตามสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงกับความต้องการของสถานศึกษาที่แตกต่างกัน

1.2 จุดมุ่งหมายและเป้าหมายของการนิเทศการศึกษา

จุดมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษา

การนิเทศการศึกษาเป็นกระบวนการทำงานที่จะต้องอาศัยความร่วมมือกับบุคคลหลายฝ่าย ดังนั้น การที่จะดำเนินการให้ได้ผลดีต้องมีจุดมุ่งหมายตั้งไว้ให้เข้าใจร่วมกัน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541 ก : 4) ได้กำหนดจุดมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษาไว้ดังต่อไปนี้

1. เพื่อส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของโรงเรียนในความรับผิดชอบของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ
2. เพื่อแก้ปัญหาให้ความช่วยเหลือและให้คำปรึกษาแก่ผู้บริหาร ผู้สอนและบุคลากรของโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ในการดำเนินงานจัดการเรียนการสอนให้เป็นไปตามหลักสูตร ให้บรรลุจุดมุ่งหมายตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตรและนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ
3. เพื่อพัฒนานวัตกรรมการเทคโนโลยี รูปแบบการเรียนการสอนและการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพ ตลอดจนพัฒนาหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอนให้เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น
4. เพื่อพัฒนาบุคลากรในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ให้มีความรู้ทักษะและประสบการณ์อันจำเป็นในการจัดการเรียนการสอน และสามารถแก้ปัญหาที่จะเกิดขึ้นจากการดำเนินงานดังกล่าวได้ รวมทั้งให้มีขวัญและกำลังใจในการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

5. เพื่อให้คำปรึกษาและประสานงานทางวิชาการแก่สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด หรือสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ และโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องตลอดจนงานองค์การระหว่างประเทศ

6. เพื่อประสานงานและให้ความร่วมมือกับสำนักงานศึกษาธิการเขต สำนักงานศึกษาธิการจังหวัด และสำนักงานศึกษาธิการอำเภอ ดำเนินการและงานพัฒนาต่าง ๆ ที่กระทรวงและกรม มอบหมายไปยังเขตการศึกษา จังหวัดและอำเภอ

หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กำหนดจุดมุ่งหมายทั่วไปของการนิเทศการศึกษา ไว้ดังนี้

1. เพื่อช่วยให้ครูมองเห็นปัญหา และความต้องการจำเป็นของเด็กและเยาวชนสามารถจัดสนองความต้องการของเด็กและเยาวชนได้ รวมทั้งการช่วยแก้ไขและป้องกันปัญหา
 2. เพื่อช่วยให้ครู ผู้บริหาร และข้าราชการทุกฝ่ายได้มองเห็นและเข้าใจจุดมุ่งหมายของการศึกษาและบทบาทหน้าที่ของตนเอง เพื่อดำเนินการให้บรรลุจุดมุ่งหมายดังกล่าว
 3. ช่วยสร้างขวัญและกำลังใจในการทำงานของครูและเจ้าหน้าที่ให้อยู่ในสภาพที่ดีและร่วมปฏิบัติงานเป็นคณะด้วยกำลังสติปัญญา เพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายปลายทางอันดี
 4. เพื่อให้ครูได้พัฒนาความรู้ความสามารถและทักษะในการสอน ตลอดจนทำแผนการสอน สื่อการสอน การประเมินผล
 5. เพื่อประสานงานกับผู้บริหารการศึกษาอันที่จะแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่โรงเรียนและสำนักงานไม่อาจดำเนินงานได้ตามลำพัง
 6. เพื่อช่วยประเมินผลงานของครูและเจ้าหน้าที่ รวมทั้งช่วยวางแผนเพื่อแก้ปัญหาที่มีให้เหมาะสมด้วย
 7. เพื่อช่วยให้ครูใหม่ได้เข้าใจงานของโรงเรียนและอาชีพครู
 8. เพื่อช่วยในด้านการประชาสัมพันธ์และสร้างครูให้มีลักษณะแห่งความเป็นผู้นำ
- โดยสรุปการนิเทศการศึกษามีจุดมุ่งหมายในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา เพราะเป็นกระบวนการทำงานที่มุ่งสู่การปรับปรุงประสิทธิภาพการสอนของครู ซึ่งจะยังผลสู่เป้าหมายสุดท้ายคือ ผู้เรียนมีคุณภาพตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

สรุปได้ว่า จุดมุ่งหมายการนิเทศการศึกษา เป็นการพัฒนานุเคราะห์ พัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ได้ตามมาตรฐานการศึกษา โดยการสร้างความร่วมมือช่วยเหลือตลอดจนการสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่ในการจัดการศึกษา

เป้าหมายของการนิเทศการศึกษา

สังกัด อุทธรานันท์ (2527 : 1) ได้ให้พรระณะเกี่ยวกับเป้าหมายในการนิเทศการศึกษาไว้ดังนี้

1. ก่อให้เกิดภาวะผู้นำขึ้น เพราะหมู่คณะได้ร่วมกันทำกิจกรรมและสร้างประโยชน์ให้กับหมู่คณะทุกคนจะมีบทบาทในการเป็นผู้ผู้นำในเวลาที่เหมาะสม
2. เป็นการรวบรวมนโยบาย เพื่อดำเนินการให้เป็นไปตามนโยบายหรือแผนที่ได้กำหนดไว้ได้อย่างได้ผล
3. ทำให้ทราบสภาพการจัดการเรียนการสอน
4. ก่อให้เกิดการปรับปรุง แก้ไข สภาพการเรียนการสอน
5. เป็นการปรับปรุงและพัฒนาบุคลากรคือ ครูสอนให้เป็นผู้มีความรู้ ความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอยู่ตลอดเวลา
6. เป็นการปรับปรุงและพัฒนามนุษยสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคลทางการศึกษา
7. ก่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์และความร่วมมือกันในการทำงาน
8. เป็นการปรับปรุงผลผลิตการศึกษา
9. ปรับปรุงกระบวนการนิเทศการศึกษา

โดยสรุปเป้าหมายของการนิเทศการศึกษาอยู่ที่การทำให้นักเรียนได้รับการศึกษาอย่างมีคุณภาพหรือกล่าวได้อีกอย่างหนึ่งว่า นักเรียนเป็นผลผลิตทางการศึกษาจะต้องเป็นบุคคลที่มีคุณภาพนั้น การนิเทศการศึกษาจะดำเนินการผ่านตัวกลาง คือ ครูและบุคลากรทางการศึกษา ไม่ใช่ดำเนินการกับนักเรียนโดยตรง

สรุปได้ว่า การนิเทศการศึกษามีเป้าหมายสูงสุดอยู่ที่นักเรียนมีคุณภาพตามหลักสูตรต้องการ ซึ่งดำเนินการนิเทศผ่านครูหรือบุคลากรทางการศึกษาโดยตรง ให้มีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนได้อย่างต่อเนื่อง

1.3 หลักการนิเทศการศึกษา

การนิเทศการศึกษาที่มีประสิทธิภาพจะต้องอาศัยหลักการนิเทศการศึกษา ไว้ดังนี้ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2533 : 6-8) กล่าวไว้ดังนี้

1. หลักการผู้นำ (Leadership) คือ การใช้อิทธิพลของบุคคลที่จะทำให้เกิดกิจกรรมต่างๆ ของกลุ่มเป็นไปตามประสงค์
2. หลักความร่วมมือ (Cooperation) คือ การกระทำร่วมกันและรวมพลังทั้งหมดเพื่อแก้ปัญหาด้วยกัน โดยยอมรับและยกย่องผลของความร่วมมือในการปรับปรุงการเรียนการสอนจาก

หลายฝ่าย และทำหน้าที่ความรับผิดชอบจัดแจ้งในการจัดองค์กรการประเมินผลตลอดจนประสานงาน

3. หลักการเห็นใจ (Considerateness) คือ การนิเทศการศึกษาจะต้องคำนึงถึงตัวบุคคลที่ร่วมงานด้วยการเห็นใจ จะทำให้ตระหนักในคุณค่าของมนุษย์สัมพันธ์

4. หลักการสร้างสรรค์ (Creativity) คือ การนิเทศการศึกษาจะต้องทำให้เกิดพลังที่จะคิดริเริ่มสิ่งใหม่ๆ แปลกๆ หรือทำงานด้วยตนเองได้

5. หลักการบูรณาการ (Integration) เป็นกระบวนการซึ่งรวมสิ่งกระจัดกระจายให้สามารถมองเห็นได้

6. หลักการมุ่งชุมชน (Community) เป็นการแสวงหาปัจจัยที่สำคัญในชุมชนและการปรับปรุงปัจจัยเหล่านั้น เพื่อส่งเสริมความเป็นอยู่ในชุมชนให้ดีขึ้น

7. หลักการวางแผน (Planning) หมายถึง กระบวนการวิเคราะห์ซึ่งเกี่ยวกับการแสวงหาผลในอนาคต การกำหนดจุดประสงค์ที่ต้องการล่วงหน้า การพัฒนาทางเลือกเพื่อปฏิบัติให้บรรลุถึงจุดประสงค์ และการเลือกทางปฏิบัติให้เหมาะสมที่สุด

8. หลักการยืดหยุ่น (Flexibility) หมายถึง ความสามารถที่จะถูกเปลี่ยนแปลงได้ และพร้อมอยู่เสมอที่จะสนองความต้องการสภาพที่เปลี่ยนแปลงไป

9. หลักการวัตถุวิสัย (Objectivity) หมายถึง คุณภาพที่เป็นผลมาจากหลักฐานตามสภาพความเป็นจริงมากกว่าความเห็นส่วนบุคคล

10. หลักการประเมิน (Evaluation) หมายถึง การหาความจริงโดยการวัดที่แน่นอนและหลายอย่าง

ชาญชัย อัจฉินสมาจาร (2525 : 61) กล่าวถึงหลักการนิเทศการศึกษา มี 6 ประการ ดังนี้

1. การนิเทศการศึกษาต้องสัมพันธ์กับการบริหาร
2. การนิเทศการศึกษาควรตั้งอยู่บนพื้นฐานของปรัชญา
3. การนิเทศการศึกษาควรเป็นวิทยาศาสตร์
4. การนิเทศการศึกษาควรเป็นประชาธิปไตย
5. การนิเทศการศึกษาควรเป็นการสร้างสรรค์
6. การนิเทศการศึกษาควรส่งเสริมความก้าวหน้า

จากหลักในการนิเทศการศึกษา ดังกล่าว หลักการที่สำคัญของการนิเทศการศึกษาที่ต้องยึดถือมี 2 ประการคือ

1. การนิเทศการศึกษา เป็นกระบวนการทำงานร่วมกันระหว่างผู้นิเทศ และผู้รับการนิเทศ

2. การนิเทศการศึกษา เน้นบรรยากาศแห่งความเป็นประชาธิปไตย คือ มีการยอมรับซึ่งกันและกัน มีการเปลี่ยนบทบาทในฐานะผู้นำและผู้ตาม มีความรับผิดชอบต่อผลงานร่วมกัน และเน้นการมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน

สรุปได้ว่า หลักการนิเทศการศึกษาต้องยึดหลักการวางแผน แก้ไขปัญหาเพื่อให้งานบรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ ถูกต้องตามหลักวิชาการเป็นวิทยาศาสตร์ที่มีความเป็นประชาธิปไตย มีการร่วมมือกันเป็นการสร้างสรรค์และส่งเสริมขวัญและกำลังใจแก่ผู้ปฏิบัติงาน

2. การนิเทศภายในโรงเรียน

ความหมายของการนิเทศภายในโรงเรียน นักวิชาการ นักการศึกษา และหน่วยงานทางการศึกษา ได้ให้ความหมายของการนิเทศภายในโรงเรียนไว้หลายประการ ซึ่งอาจคล้ายกันและแตกต่างกันตามความเชื่อตามแนวคิดของแต่ละบุคคล ดังนี้

2.1 ความหมายและความจำเป็นของการนิเทศภายในโรงเรียน

ความหมายของการนิเทศภายในโรงเรียน

นักการศึกษาได้ให้ความหมายของการนิเทศภายในโรงเรียนไว้ดังนี้

สังัด อูทรานันท์ (2530 : 200) ให้ความหมายการนิเทศภายในโรงเรียน หมายความว่า เป็นกระบวนการทำงานของผู้บริหาร โรงเรียน หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายในการพัฒนาคุณภาพการทำงานของครูและบุคลากรในโรงเรียน เพื่อให้ได้มาซึ่งผลสัมฤทธิ์สูงสุดในการเรียนของนักเรียน

นิพนธ์ ไทยพานิช (2535 : 17) กล่าวว่า การนิเทศภายในโรงเรียนเป็นความพยายามของบุคลากรทางการศึกษาที่จัดทำกิจกรรมและให้บริการกับผู้บริหาร และครูในทางตรงและทางอ้อมที่จะปรับปรุงการเรียนการสอนของครู เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการเรียนของนักเรียน

คูสิต ทิวถนอม (2540 : 255) ให้ความหมายว่า การนิเทศภายในโรงเรียนเป็นความร่วมมือของทุกฝ่าย นับตั้งแต่ผู้บริหารโรงเรียนลงไปในอันที่จะปรับปรุงแก้ไข หรือพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ พัฒนาคุณภาพการทำงานของครูและบุคลากรอย่างจริงจังต่อเนื่อง และเป็นกระบวนการเพื่อให้การศึกษาของนักเรียนก้าวหน้าไปอย่างมีประสิทธิภาพ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541ก : 51) ให้ความหมายการนิเทศภายในโรงเรียนไว้ดังนี้ การนิเทศภายในโรงเรียน หมายถึง การส่งเสริม สนับสนุน หรือให้ความช่วยเหลือครูในโรงเรียนให้ประสบความสำเร็จในการปฏิบัติงานตามภารกิจหลัก คือ

การสอน หรือการเสริมสร้างพัฒนาการของนักเรียนทุกด้านทั้งทางร่างกาย สติปัญญา จิตใจ อารมณ์ และสังคมให้เต็มวัยและตามศักยภาพ โดยความร่วมมือของบุคลากรในโรงเรียน

วิจิตร วุฒิบางกูร (2526 : 2) ให้ความหมายการนิเทศภายในโรงเรียนว่า เป็นการ ส่งเสริม สนับสนุน หรือช่วยเหลือผู้บริหารและทีมงานที่จะเพิ่มสมรรถภาพในการสอนของครูใน โรงเรียนให้สูงขึ้น ทำให้ครูผู้สอนได้ผลดีมีความก้าวหน้าในวิชาชีพและทำให้เกิดผลดีต่อการศึกษา ของนักเรียนในโรงเรียนนั้น ๆ

วไลรัตน์ บุญสวัสดิ์ (2538 : 3) ให้ความหมายว่า การนิเทศภายในโรงเรียน หมายถึง ความพยายามทุกชนิดของผู้บริหารโรงเรียนที่จะปรับปรุงส่งเสริมประสิทธิภาพในด้าน การเรียน การสอนภายในโรงเรียนให้ดีขึ้น ทำให้เกิดการเพิ่มพลังในการปฏิบัติงานของครู รวมทั้งให้ครูเกิด ความก้าวหน้าในวิชาชีพ และก่อให้เกิดผลในขั้นสุดท้ายนั่นคือ การศึกษาของเด็ก ก้าวหน้าไป อย่างมีประสิทธิภาพ

จากแนวคิดของนักการศึกษาหลาย ๆ ท่านดังกล่าวได้ว่า การนิเทศภายในโรงเรียนเป็น กระบวนการทำงานของผู้บริหาร หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายในความร่วมมือเพื่อให้ประสบ ความสำเร็จในการปฏิบัติหน้าที่และเกิดผลดีต่อการจัดการศึกษา

สรุปได้ว่า การนิเทศภายในโรงเรียนเป็นกระบวนการทำงาน ที่มีบุคลากรทางการศึกษา ในสถานศึกษาทุกฝ่ายให้ความร่วมมือ ให้ประสบความสำเร็จในการปฏิบัติหน้าที่เกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผลในคุณภาพของนักเรียน

ความจำเป็นของการนิเทศภายในโรงเรียน

การนิเทศภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการนิเทศการศึกษา เป็นภารกิจของผู้บริหาร ในอันที่จะดำเนินการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ การนิเทศ ภายในจะสามารถส่งเสริม สนับสนุน แก้ไขปรับปรุง และพัฒนาภารกิจของโรงเรียนได้เป็น อย่างดี นักการศึกษาได้กล่าวถึงความจำเป็นของการนิเทศภายในไว้ ดังนี้

กิติมา ปรีดีดิลก (2532 : 263) กล่าวถึงความจำเป็นที่จะต้องมีการนิเทศภายในเนื่องมา จากเหตุผล ดังนี้

1. สภาพสังคมเปลี่ยนแปลงไปทุกขณะ การศึกษาจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงให้สอดคล้อง กับการเปลี่ยนแปลงของสังคมด้วย การนิเทศภายในจะช่วยทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในองค์กร
2. ความรู้ในวิชาต่าง ๆ เพิ่มขึ้นโดยไม่หยุดยั้ง แม้แนวคิดในเรื่องการเรียนการสอนก็ เกิดขึ้นใหม่อยู่ตลอดเวลา การนิเทศภายในจะช่วยให้ครูมีความรู้ทันสมัยอยู่เสมอ
3. การแก้ไขปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ เพื่อให้การเรียนการสอนพัฒนาขึ้น จำเป็นต้อง ได้รับความชี้แนะหรือการนิเทศการศึกษาจากผู้อำนวยการศึกษาโดยเฉพาะ

4. การศึกษาของประเทศไม่อาจรักษามาตรฐานไว้ได้ จึงต้องมีการควบคุมดูแลด้วยระบบการนิเทศการศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2534 : บทนำ) ได้สรุปไว้ว่า จากผลการติดตามภารกิจหลัก 2 ประการ คือ การดำเนินการให้เด็กที่มีอายุย่างเข้าเกณฑ์การศึกษาภาคบังคับได้เข้าเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และเรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และพัฒนานักเรียนระดับประถมศึกษาให้มีคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตร พบว่าการดำเนินงานส่วนใหญ่ยังไม่บรรลุตามที่กำหนดไว้ สาเหตุเพราะครูส่วนใหญ่มีปัญหาในการปฏิบัติหน้าที่ โดยเฉพาะการจัดการเรียนการสอน วิธีการที่จะช่วยแก้ปัญหาได้คือ การนิเทศภายในเพราะ การนิเทศภายในโรงเรียนเป็นกระบวนการที่จะช่วยให้การจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ

ศศิธร เผด็จมรด (2535 : บทคัดย่อ) วิจัยเรื่อง การศึกษาการดำเนินการนิเทศภายในที่มีประสิทธิภาพของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 1 ผลการวิจัย พบว่าโรงเรียนมีการดำเนินการนิเทศใน 3 ขั้นตอนคือ ขั้นตอนแรก มีการจัดโครงสร้างการนิเทศภายในโรงเรียน จัดวางตัวบุคลากร การวางแผน การดำเนินการ การประเมินผล และการปรับปรุงแก้ไข ขั้นที่สอง การจัดระบบบริหารให้เอื้อต่อการนิเทศ มีการกำหนดงบประมาณ กำหนดบทบาทหน้าที่ของผู้บริหาร ผู้ช่วยผู้บริหาร และหัวหน้าหมวดวิชา โดยใช้กระบวนการนิเทศ ซึ่งประกอบด้วย การวางแผน การให้ความรู้ การลงมือปฏิบัติ การสร้างขวัญและกำลังใจ การประเมินผล การปรับปรุงแก้ไข ขั้นตอนที่สาม การดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียนดำเนินงานโดยวางแผน ดำเนินปฏิบัติงานและประเมินผล และปัญหาในการดำเนินการนิเทศภายในโรงเรียนเกี่ยวกับการจัดโครงสร้างการนิเทศภายในโรงเรียน พบว่า ผู้นิเทศภายในยังขาดความรู้และทักษะในการนิเทศ ปัญหาการจัดระบบบริหารให้เอื้อต่อการนิเทศ ได้แก่ โรงเรียนขาดวิธีการและขั้นตอนที่ชัดเจนในการกำกับดูแล ควบคุม และประเมินผล ส่วนปัญหาการดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียน ได้แก่ ผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศปฏิบัติได้ไม่ตรงตามเวลาที่กำหนด

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541ก : 43) กล่าวว่า ภารกิจของโรงเรียนประถมศึกษา คือ การดำเนินการให้มีการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนสามารถสร้างเสริมนักเรียนมีพัฒนาการทุกด้านเต็มตามวัยและเต็มศักยภาพ ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องรวมพลังครูให้สามารถปฏิบัติภารกิจของตน คือ การสอนจนประสบความสำเร็จและส่งเสริมสนับสนุนให้ครูประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพ สามารถปรับปรุงกิจกรรมการเรียนการสอนของตนเอง ให้ดียิ่งขึ้นและมีประสิทธิภาพหรือเรียกว่า ครูมืออาชีพ เครื่องมือที่สำคัญที่จะช่วยผู้บริหารโรงเรียนประสบความสำเร็จในการพัฒนาครู คือ การนิเทศภายในโรงเรียนที่เป็นระบบและต่อเนื่องได้แก่กลไกเปลี่ยนประสพการณ์ ได้ร่วมวางแผนพัฒนานักเรียนให้มีคุณภาพยิ่งขึ้นตลอด

ขวัญกำลังใจและความภาคภูมิใจของตนเอง ดังคำกล่าวที่ว่า “การจัดการที่ดี เป็นกุญแจนำไปสู่ความสำเร็จขององค์กร การนิเทศที่ดีเป็นกุญแจนำไปสู่การจัดการเรียนการสอนที่ดี”

กล่าวโดยสรุป สภาพการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก ความรู้ที่ก้าวไกล ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ทางการศึกษา และการศึกษาที่ต่ำกว่ามาตรฐาน การนิเทศภายในโรงเรียนจะช่วยพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนมีคุณภาพยิ่งขึ้น

สรุปได้ว่า ความจำเป็นการนิเทศภายในโรงเรียน มีความจำเป็นอย่างมากต่อสภาพการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา ครูผู้สอนต้องได้รับความช่วยเหลือแนะนำในการพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพสอดคล้องกับสภาพการเปลี่ยนแปลงของสังคม เพื่อพัฒนาสู่มาตรฐานการศึกษาเดียวกัน

2.2 จุดมุ่งหมายของการนิเทศภายในโรงเรียน

การดำเนินการใด ๆ ก็ตาม จำเป็นจะต้องมีการกำหนดจุดมุ่งหมายที่แน่นอน เพื่อให้ผู้ปฏิบัติจะได้ทราบแน่ชัดว่าจะต้องกระทำสิ่งใด เพื่อให้งานไปได้ดำเนินไปและสำเร็จลุล่วงตามต้องการ

กูด (Good) อ้างอิงจาก (สังวัฒน์ หงส์พิพัฒน์สกุล 2543 : 17) มองจุดมุ่งหมายของการนิเทศภายในโรงเรียนว่า ควรจะมุ่งเพื่อให้ครูเกิดความเจริญงอกงามทางวิชาชีพ ช่วยพัฒนาความสามารถของครู ช่วยให้เลือกและปรับปรุงวัตถุประสงค์ของการศึกษาช่วยปรับปรุงและเนื้อหาการสอน ปรับปรุงวิธีสอน และช่วยปรับปรุงการประเมินผลการสอน

กวิน (Gwynn) อ้างอิงจาก (สังวัฒน์ หงส์พิพัฒน์สกุล 2543 : 17) ได้กำหนดจุดมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษาไว้ดังนี้

1. เพื่อช่วยเหลือครูให้เข้าใจเด็กดีขึ้น
2. ช่วยพัฒนาครูให้เกิดความรู้สึกว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของหมู่คณะเป็นที่ยอมรับของผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงาน
3. ช่วยเหลือครูในการจัดหาและเลือกสื่อการสอน
4. ช่วยเหลือครูในการปรับปรุงการสอน
5. ช่วยสร้างเสริมลักษณะการเป็นผู้นำให้แก่ครู โดยการนำเอาความสามารถพิเศษของครูแต่ละคนมาช่วยเหลือครูอื่น ๆ
6. ช่วยเหลือครูในการประเมินผลการเรียน
7. ช่วยกระตุ้นครูให้รู้จักประเมินผลการทำงานและความก้าวหน้าของตนเอง
8. ช่วยให้ครูมีความรู้สึกว่าได้รับความสำเร็จ มีความมั่นคงปลอดภัยในการทำงาน
9. ช่วยกระตุ้นให้ครูร่วมกันในการปรับปรุงหลักสูตรเพื่อนำไปใช้ได้อย่างเหมาะสม
10. เพื่อประชาสัมพันธ์การทำงานและความก้าวหน้าของโรงเรียนแก่ชุมชน

สังค จูทรานันท์ (2530 : 12) กล่าวว่า การนิเทศการศึกษามีจุดหมายที่สำคัญ 4 ประการ คือ

1. เพื่อพัฒนาคน
2. เพื่อพัฒนางาน
3. เพื่อสร้างการประชาสัมพันธ์
4. เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2534 : 8) ได้กำหนดจุดมุ่งหมายของการนิเทศภายในโรงเรียนไว้ ดังนี้

1. เป็นการช่วยให้ครูผู้สอนสามารถปรับปรุงตนเองและกิจกรรมการเรียนการสอน
2. สามารถพัฒนาพฤติกรรม บุคลิกภาพการสอนของครูให้ดีขึ้น
3. สนับสนุนความรู้ความสามารถของครูในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
4. กำกับ ควบคุม ติดตามผลการปฏิบัติของครูในทางปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง
5. ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และการทำงานเป็นหมู่คณะ

จากแนวคิดของนักการศึกษาหลาย ๆ ท่านดังกล่าวได้ว่า การนิเทศภายในโรงเรียนมีจุดหมายเพื่อพัฒนาการปฏิบัติบุคลากรทางการศึกษาให้มีความเจริญงอกงามทางด้านวิชาชีพและพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนให้ดียิ่งขึ้น

สรุปได้ว่า จุดมุ่งหมายการนิเทศภายในโรงเรียนเพื่อพัฒนาบุคลากร พัฒนาการปฏิบัติงาน รวมถึงการสร้างขวัญและกำลังใจของบุคลากรทางการศึกษาปฏิบัติงานได้ตาม ความรู้และความสามารถได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ

2.3 หลักการนิเทศภายในโรงเรียน

การดำเนินการนิเทศภายในโรงเรียนต้องอาศัยหลักการดำเนินงานไปในทิศทางเดียวกันผู้บริหารโรงเรียนจะต้องมีความเข้าใจหลักการนิเทศภายในโรงเรียน ซึ่งจะต้องอาศัยการทำงานร่วมกันระหว่างผู้บริหารโรงเรียน และคณะครูเพื่อแก้ปัญหาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เปิดโอกาสให้คณะครูในโรงเรียนมีส่วนร่วมในการดำเนินการอย่างเป็นระบบ และต่อเนื่อง รู้จักเห็นใจซึ่งกันและกัน เป็นการสร้างสรรค์มีการวางแผนแก้ปัญหาเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพถูกต้องตามหลักวิชาเป็นวิทยาศาสตร์ มีความเป็นประชาธิปไตยมีการร่วมมือกันส่งเสริมขวัญและกำลังใจแก่ผู้ปฏิบัติงาน หลักการของการนิเทศภายในโรงเรียนมีผู้นำเสนอไว้หลายลักษณะ ดังนี้

สังค จูทรานันท์ (2530 : 12) ได้กล่าวถึงหลักการนิเทศ ดังนี้

1. ผู้บริหารต้องถือว่าการนิเทศการศึกษาเป็นงานในความรับผิดชอบของผู้บริหารโดยตรง
 2. การนิเทศภายในโรงเรียนจะสำเร็จลุล่วงได้ ต้องอาศัยความร่วมมือจากฝ่ายผู้บริหาร ผู้นิเทศ และผู้รับการนิเทศ หากขาดความร่วมมือจากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง การนิเทศจะไม่ประสบความสำเร็จ
 3. ต้องตระหนักว่า การนิเทศภายในเป็นการทำงานร่วมกันเพื่อพัฒนาเพื่อร่วมงานให้มีความรู้ ความสามารถในการปฏิบัติงานสูงขึ้น การนิเทศไม่ใช่เป็นการจับผิด หรือบังคับแต่ประการใด
 4. บุคลากรภายในโรงเรียนต้องการยอมรับและให้เกิดอิทธิซึ่งกันและกันในสภาพความเป็นจริง ไม่มีใครที่จะมีความเชี่ยวชาญทุก ๆ ด้าน จึงน่าจะได้แลกเปลี่ยนและถ่ายทอดความเชี่ยวชาญให้แก่เพื่อนร่วมงาน เพื่อให้ทุกคนมีความรู้ความสามารถสูงขึ้น
 5. การนิเทศภายในจะต้องเกิดขึ้นจากความจำเป็นในการแก้ปัญหา หรือสนองความต้องการในการยกระดับคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน
 6. การสร้างเสริมกำลังใจของผู้บริหาร จะมีผลโดยตรงต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้ปฏิบัติงาน จึงถือว่าการสร้างเสริมกำลังใจของผู้บริหารส่งผลต่อความสัมฤทธิ์ผลของการนิเทศภายในโรงเรียนด้วย
- สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541ก : 43-44) ได้กล่าวถึงหลักการนิเทศภายในไว้ดังนี้
1. การนิเทศจะต้องทำอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องตามขั้นตอนกระบวนการนิเทศ
 2. บุคลากรที่เป็นหลักสำคัญในการดำเนินการพัฒนาระบบการนิเทศในสถานศึกษา คือผู้บริหารโรงเรียนโดยความร่วมมือของคณะครูในโรงเรียน
 3. การนิเทศภายในสถานศึกษา จะสอดคล้องกับความต้องการความจำเป็นในการพัฒนาของครูและของโรงเรียน และสอดคล้องกับระดับพัฒนาของครู
 4. เป้าหมายสำคัญในการนิเทศ คือ การส่งเสริมสนับสนุนหรือให้ความช่วยเหลือครูในโรงเรียนให้ประสบความสำเร็จในการปฏิบัติการหลัก คือ การสอนหรือ การสร้างเสริมพัฒนาการของนักเรียนทุกด้านให้เต็มตามวัย โดยมีหลักสูตรเป็นกรอบกำกับในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนหรืออาจกล่าวสั้น ๆ ได้ว่า เป้าหมายสำคัญของการนิเทศภายในสถานศึกษา คือการสร้างครูมืออาชีพ

กล่าวโดยสรุป หลักการนิเทศภายในโรงเรียนเป็นสิ่งที่ต้องให้ความสำคัญเป็นอย่างที่มาก โดยเฉพาะผู้บริหารกับผู้บริหารนิเทศ ต้องถือว่าการนิเทศภายในโรงเรียนเป็นสิ่งที่ช่วยพัฒนา และยกระดับการศึกษาสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้

สรุปได้ว่า หลักการนิเทศภายในโรงเรียนผู้บริหารต้องถือว่าเป็นหน้าที่ในความรับผิดชอบ ขีดหลักการทำงานร่วมกันด้วยการยอมรับซึ่งกันและกัน ซึ่งเป้าหมายสำคัญในการนิเทศ คือ การพัฒนาระบบการศึกษาให้สู่มาตรฐาน

2.4 ขอบข่ายของการนิเทศภายในโรงเรียน

การดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียน ตามขอบข่ายของงานซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของผู้บริหารโรงเรียน เพื่อให้บรรลุตามภารกิจของโรงเรียนอย่างมีประสิทธิภาพประกอบด้วยงานดังต่อไปนี้

สัจจ อูทรานันท์ (2530 : 121) กล่าวว่า ขอบเขตของงานนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนงานวิชาการภายในโรงเรียนที่ผู้บริหารจะต้องรับผิดชอบมี 2 ประเภท คือ

1. งานหลัก ได้แก่ หลักสูตร การเรียนการสอน และการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน และ
2. งานสนับสนุนวิชาการ ได้แก่ งานเกี่ยวกับอาคารสถานที่ กิจการนักเรียนธุรการและการเงิน และความสัมพันธ์กับชุมชน

ผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้คอยควบคุม ดูแล กำกับ การศึกษาภายในโรงเรียนขณะเดียวกันก็ต้องทำหน้าที่นิเทศภายในโรงเรียนควบคู่ไปด้วย งานนิเทศภายในโรงเรียนที่ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องรับผิดชอบนั้น แฮริส (Harris. 1985 : 10-12) ได้เสนอขอบข่ายของงานนิเทศไว้ 10 ประการ ดังนี้

1. การพัฒนาหลักสูตร (Developing curriculum) คือ การออกแบบหรือปรับปรุงหลักสูตรที่จะนำมาใช้ โดยคำนึงถึงบุคลากร เวลา สถานที่และเทคนิควิธีสอนต่าง ๆ รวมทั้ง การจัดทำคู่มือการใช้หลักสูตร การจัดทำมาตรฐานทางวิชาการ การพัฒนาแผนการเรียนการสอนและบทเรียน

2. การจัดระบบการเรียนการสอน (Organizing for instruction) คือ การจัดทำแผนงานเพื่อนำหลักสูตรไปใช้ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับบุคลากร อาคารสถานที่ และวัสดุอุปกรณ์ ขอบข่ายของงานนี้ได้แก่ การจัดตารางสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และจัดครูเข้าสอน

3. การบริหารบุคลากร (Providing staff) คือ การสรรหา การคัดเลือก การมอบหมายงานให้เหมาะสมกับความรู้ความสามารถของบุคลากร

4. การจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวก (Providing facilities) คือ การวางแผนจัดเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวก ให้แก่ครูผู้สอนอย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งจัดหาอาคารเรียนอาคารประกอบต่าง ๆ และการพัฒนาคุณลักษณะของเครื่องใช้ต่าง ๆ ให้เหมาะสม

5. การจัดหาวัสดุอุปกรณ์ (Materials) คือ การตรวจและเลือกวัสดุอุปกรณ์การสอนที่จะนำมาใช้ให้เกิดประสิทธิภาพต่อการจัดการเรียนการสอน

6. การศึกษาอบรมครูประจำการ (Arranging for inservice) คือ การจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้ครูมีความก้าวหน้าและเลื่อนวิทยฐานะสูงขึ้น

7. การจัดปฐมนิเทศครูใหม่ (Orienting new staff members) คือ การให้ข้อมูลข่าวสารที่จำเป็น และความเข้าใจในการปฏิบัติงานแก่ครูใหม่

8. การจัดบริการพิเศษแก่ครู (Relating special services) คือ การจัดบริการแก่ครูเพื่อสนองจุดมุ่งหมายหลักของการสอนในโรงเรียน

9. การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน (Developing public relations) โดยใช้ในการเรียนการสอนเป็นสื่อ เช่น การให้ข่าว การขอความร่วมมือ การหลีกเลี่ยงความขัดแย้งต่าง ๆ

10. การประเมินผลการสอน (Evaluation) คือ การวางแผนจัดระบบประเมินผลการปฏิบัติกิจกรรมในทุกด้านที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน

กล่าวโดยสรุป การดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียนเป็นงานสำคัญ ตามขอบข่ายงานวิชาการและงานสนับสนุนวิชาการในสถานศึกษา เพื่อให้บรรลุตามภารกิจของสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ

ดังนั้น การดำเนินการนิเทศภายในโรงเรียนจึงเป็นการดำเนินงานตามขอบข่ายงานในสถานศึกษา เพื่อให้บรรลุตามภารกิจของสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ

2.5 กระบวนการนิเทศภายในโรงเรียน

กระบวนการนิเทศภายในโรงเรียน เป็นกิจกรรมที่สำคัญที่สุดในการสนับสนุนการเรียนการสอนในโรงเรียนให้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ แต่การปฏิบัติงานนิเทศให้บรรลุผลสำเร็จได้นั้น **จะต้องมีการดำเนินการเป็นขั้นตอนหรือกระบวนการ** ซึ่งมีผู้กล่าวถึงกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนไว้ดังนี้

แฮริส (Harris, 1985: 13-15) ได้เสนอกระบวนการนิเทศที่มีความชัดเจนในแง่ของการปฏิบัติ โดยมุ่งเน้นการวางแผนไว้ 6 ขั้นตอน ดังนี้

1. ประเมินสภาพการทำงาน (Assessing) เป็นกระบวนการศึกษาสภาพต่าง ๆ รวมทั้งข้อมูลที่สำคัญ ที่จะนำมาเป็นตัวกำหนดถึงความต้องการจำเป็นเพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงซึ่งประกอบด้วยงานต่อไปนี้

- 1.1 วิเคราะห์ข้อมูลโดยการศึกษาหรือพิจารณาธรรมชาติและความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ (Analyzing)
- 1.2 สังเกตสิ่งต่าง ๆ ด้วยความรอบคอบถี่ถ้วน (Observing)
- 1.3 ทบทวนและตรวจสอบสิ่งต่าง ๆ ด้วยความระมัดระวัง (Reviewing)
- 1.4 วัดพฤติกรรมการทำงาน (Measuring performances)
- 1.5 เปรียบเทียบพฤติกรรมการทำงาน (Comparing performances)
2. จัดลำดับความสำคัญของงาน (Prioritizing) เป็นกระบวนการกำหนดเป้าหมายจุดประสงค์และกิจกรรมต่าง ๆ ตามลำดับความสำคัญในการศึกษา คือ
 - 2.1 กำหนดเป้าหมาย (Setting goals)
 - 2.2 ระบุจุดประสงค์ในการทำงาน (Specifying objectives)
 - 2.3 กำหนดทางเลือก (Selecting alternatives)
 - 2.4 จัดลำดับความสำคัญ (Assigning priorities)
3. ออกแบบวิธีการทำงาน (Designing)
 - 3.1 จัดสายงานให้ส่วนประกอบต่าง ๆ มีความสัมพันธ์กัน (Organizing)
 - 3.2 หาวิธีการนำเอาทฤษฎีหรือแนวคิดไปสู่การปฏิบัติ (Devising)
 - 3.3 เตรียมการต่าง ๆ ให้พร้อมที่จะทำงาน (Preparing)
 - 3.4 จัดระบบการทำงาน (Systematizing)
 - 3.5 กำหนดแผนในการทำงาน (Programming)
4. จัดสรรทรัพยากร (Allocating resources) เป็นกระบวนการกำหนดทรัพยากรต่าง ๆ ให้พร้อมที่จะทำงาน
 - 4.1 กำหนดทรัพยากรที่ต้องใช้ตามการของบุคคล หรือโครงการต่าง ๆ (Allocating resources)
 - 4.2 จัดสรรทรัพยากรให้หน่วยงานต่าง ๆ (Distribution resources)
 - 4.3 กำหนดตัวบุคลากรในการทำงาน (Assigning personnel)
 - 4.4 การกำหนดแหล่งทรัพยากร (Designating resources)
5. ประสานงาน (Coordinating) เป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับคน เวลา วัสดุ อุปกรณ์ และสิ่งอำนวยความสะดวกทุก ๆ อย่างเพื่อจะทำให้การเปลี่ยนแปลงบรรลุผลสำเร็จของงานในกระบวนการประสาน ได้แก่
 - 5.1 ประสานงานการปฏิบัติงานในฝ่ายต่าง ๆ ให้ดำเนินการไปด้วยกันด้วยความราบรื่น (Coordinating)

- 5.2 สร้างความกลมกลืนและความพร้อมเพรียงกัน (Harmonizing)
- 5.3 ปรับการทำงานในส่วนต่าง ๆ ให้มีประสิทธิภาพให้มากที่สุด (Adjusting)
- 5.4 กำหนดเวลาในการทำงานในแต่ละช่วง (Scheduling)
- 5.5 กำหนดบทบาทในการสร้างความสัมพันธ์ (Defining relationships)
6. อำนาจการ (Directing) เป็นกระบวนการที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติเพื่อให้เกิดสภาพที่เหมาะสม สามารถบรรลุผลแห่งการเปลี่ยนแปลงให้มากที่สุด
- 6.1 การแต่งตั้งบุคลากร (Appointing)
- 6.2 กำหนดแนวทางหรือกฎเกณฑ์ในการทำงาน (Prescribing)
- 6.3 กำหนดระเบียบแบบแผนเกี่ยวกับเวลา ปริมาณหรืออัตราเร็วในการทำงาน (Regulating)
- 6.4 แนะนำการปฏิบัติงาน (Guiding)
- 6.5 ชี้แจงกระบวนการทำงาน (Specifying procedures)
- 6.6 ตัดสินใจหาทางเลือกในการปฏิบัติงาน (Deciding on alternative)
- สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541 : 58-59) ได้กำหนดขั้นตอนกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียน ดังนี้คือ
1. การประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนา หมายถึง การเก็บรวบรวมข้อมูลที่แสดงภาพปัจจุบันของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง แล้วนำมาพิจารณากับข้อมูลที่แสดงภาพปลายทางหรือสภาพความสำเร็จของงาน
 2. วิเคราะห์จุดเด่น จุดด้อย เพื่อกำหนดจุดที่จะพัฒนา หมายถึง การวิเคราะห์ผลหรือข้อมูลที่ได้จากการประเมิน และองค์ประกอบที่ส่งผลต่อสภาพความสำเร็จของงาน เพื่อประโยชน์ในการกำหนดจุดที่จะพัฒนา การเลือกจุดที่จะพัฒนาให้เหมาะสมทำให้การนิเทศของโรงเรียนมีโอกาสประสบความสำเร็จได้
 3. การหาแนวทางเลือกเพื่อพัฒนา เป็นการพิจารณาเลือกยุทธศาสตร์ที่จะใช้ในการปรับปรุงแก้ไขหรือพัฒนาให้มีความเป็นไปได้ หรือมีโอกาสที่จะประสบความสำเร็จมากที่สุด โดยคำนึงถึงจุดที่จะพัฒนา หรือข้อจำกัดของหน่วยงาน
 4. การลงมือปฏิบัติ เป็นการนำยุทธศาสตร์ที่กำหนดไว้มาลำดับขั้นตอนการดำเนินการ และกำหนดสิ่งสนับสนุนในการดำเนินการ
 5. การติดตามประเมินผลและปรับปรุงแก้ไข เป็นการรวบรวมข้อมูลด้านการดำเนินการนิเทศและผลที่ได้ระหว่างดำเนินการ และเมื่อสำเร็จสิ้นการดำเนินการตามแผนการนิเทศ ข้อมูลที่ได้นำไปเปรียบเทียบเกี่ยวกับสภาพความสำเร็จของแผนนิเทศ หากพบว่าไม่เป็นไปตามสภาพ

ความสำเร็จที่กำหนดไว้ ก็ต้องพิจารณาว่ามีข้อบกพร่องตรงไหน อย่างไร และหาวิธีพัฒนาให้ดีขึ้น หรือหากพบว่า การดำเนินการตามแผนนิเทศบรรลุผลที่คาดหวังไว้ แต่จากการดำเนินการ พบว่า มีวิธีการที่ดีกว่า มีประสิทธิภาพสูงกว่า ก็อาจพิจารณาปรับปรุงให้ดีขึ้นอีกได้

สัจด์ อุทรานันท์ (2530 : 84-87) ให้ความเห็นว่ากระบวนการนิเทศที่สอดคล้องกับสภาพสังคมไทย ควรมีขั้นตอนดังนี้ คือ

1. วางแผนการนิเทศ (Planning - P) เป็นขั้นที่ผู้บริหาร ผู้นิเทศ และผู้รับการนิเทศ ประชุมปรึกษาหารือเพื่อให้ได้ซึ่งปัญหาและความต้องจำเป็นที่ต้องมีการนิเทศ รวมทั้งวางแผนถึง ขั้นตอนการปฏิบัติเกี่ยวกับการนิเทศที่จะจัดขึ้นอีกด้วย

2. การสร้างความเข้าใจก่อนการนิเทศ (Informing - I) เป็นขั้นตอนของการให้ความรู้ ถึงสิ่งที่จะดำเนินการว่าจะต้องอาศัยความรู้ ความสามารถอย่างไรบ้าง จะมีขั้นตอนในการดำเนินงานอย่างไร และจะทำการอะไรจึงจะทำให้ผลงานออกมาอย่างมีคุณภาพ

3. การปฏิบัติงาน (Doing - D) ประกอบด้วยการปฏิบัติงานใน 3 ลักษณะ คือ

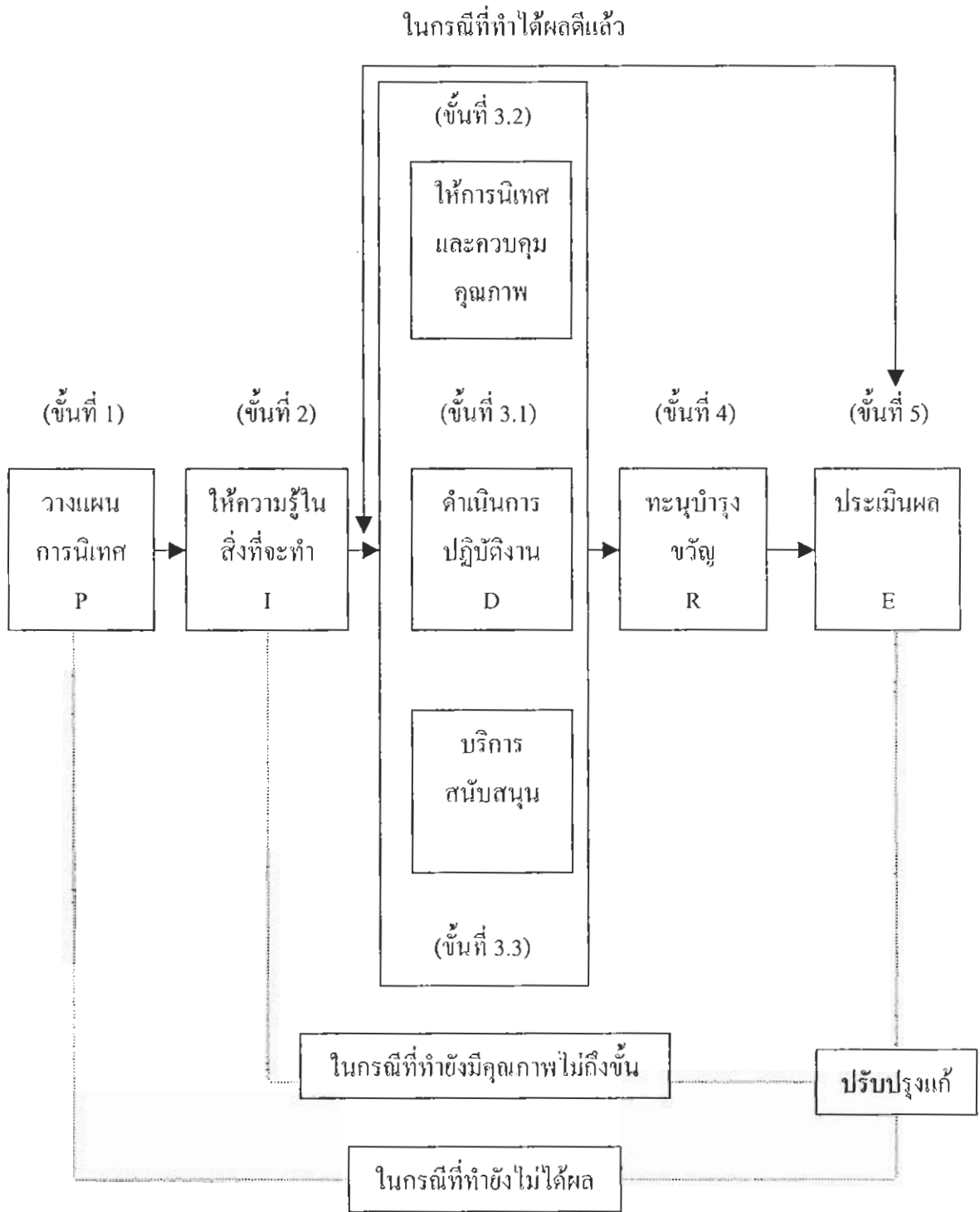
3.1 การปฏิบัติงานของผู้รับบริการนิเทศ เป็นขั้นที่ผู้รับการนิเทศลงมือปฏิบัติงาน ตามความรู้ที่ได้รับมา

3.2 การปฏิบัติงานของผู้ให้การนิเทศ ขั้นนี้ผู้ให้การนิเทศจะทำการนิเทศและควบคุมคุณภาพให้งานสำเร็จออกมาทันตามกำหนดเวลา และคุณภาพสูง

3.3 การปฏิบัติงานของผู้สนับสนุนการนิเทศ ผู้บริหารจะให้การบริการสนับสนุนในเรื่องวัสดุอุปกรณ์ ตลอดจนเครื่องใช้ต่าง ๆ ที่จะช่วยให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างได้ผล

4. การสร้างเสริมกำลังใจในการนิเทศ (Reinforcing - R) เป็นขั้นของการเสริมกำลังใจของผู้บริหาร เพื่อให้ผู้รับการนิเทศมีความมั่นใจและบังเกิดความพึงพอใจ โดยอาจดำเนินการไปพร้อม ๆ กับที่ผู้รับการนิเทศกำลังปฏิบัติงานหรือปฏิบัติงานเสร็จสิ้นลงแล้ว

5. ประเมินผลการนิเทศ (Evaluating - E) เป็นขั้นที่ผู้นิเทศทำการประเมินผล การดำเนินการที่ผ่านไปแล้วว่าเป็นอย่างไร หากพบว่ามีปัญหาหรืออุปสรรคก็ควรปรับปรุงแก้ไข ซึ่งอาจทำได้โดยการให้ความรู้ในสิ่งใหม่อีกครั้ง หรือดำเนินการปรับปรุงการดำเนินงานทั้งในกรณี que ดำเนินงานแล้วไม่ได้ผล แต่ถ้าพบว่าการทำงานประสบผลสำเร็จตามที่กำหนดไว้แล้วถ้าหาก จะดำเนินการต่อไป ก็สามารถทำได้เลยโดยไม่ต้องให้ความรู้ในเรื่องนั้นอีก ดังภาพประกอบ 2

ภาพประกอบ 2 กระบวนการนิเทศการศึกษาของ สจ๊วต อุทรานันท์ (แบบ PIDRE)

จะเห็นได้ว่ากระบวนการนิเทศภายในโรงเรียน ดังได้กล่าวมาแล้วนั้นนับว่ามีคุณค่าและเป็นประโยชน์ต่อการจัดการนิเทศภายในโรงเรียนทั้งสิ้น แต่สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนของ สจัด อุทรานันท์ ที่เรียกชื่อย่อว่า “PIDRE” มาเป็นแนวทางการวิจัย ซึ่งมีรายละเอียดในแต่ละกระบวนการ ดังนี้

สจัด อุทรานันท์ (2530 : 136-137) ให้รายละเอียดไว้ดังนี้

1. การวางแผนการนิเทศ (Planning process - P) การนิเทศการศึกษาเป็นกระบวนการที่ซับซ้อน และเกี่ยวข้องกับกลุ่มคนหลายประเภทเป็นกิจกรรมที่อาศัยความร่วมมือกันระหว่างผู้ทำหน้าที่นิเทศการศึกษา และผู้รับการนิเทศ ดังนั้นการนิเทศการศึกษาจะประสบความสำเร็จตามจุดหมายได้นั้น จะต้องมีการวางแผนที่ดี เพราะการวางแผนเป็นการกำหนดแนวทางในการดำเนินงานเพื่อให้งานสำเร็จเรียบร้อยสมบูรณ์และมีประสิทธิภาพ มีผู้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการวางแผนไว้ดังภาพประกอบ 2 หลักการวางแผนที่ดีว่า ผู้ทำหน้าที่การวางแผนควรจะต้องมีความเข้าใจ ดังต่อไปนี้

1.1 จะต้องมีความรู้และเข้าใจงานที่จะทำเป็นอย่างดี

1.2 จะต้องมีความรู้เกี่ยวกับทรัพยากรบุคคลในหน่วยงานว่าใครมีความสามารถหรือความชำนาญด้านใดบ้าง

1.3 งานที่ทำขึ้นจะต้องมีความยืดหยุ่น เพื่อจะสามารถปรับปรุงแก้ไขบางส่วนได้โดยไม่กระทบกระเทือนต่อเป้าหมายแต่อย่างใด

1.4 จะต้องทำให้ความผิดพลาดน้อยที่สุด ฉะนั้นการทำงานไม่ควรจะกำหนดเวลาให้เร่งรัดจนเกินไป เพราะจะทำให้ไม่มีเวลาในการทำงาน และหากเกิดปัญหาหรือเหตุการณ์บางอย่างที่ทำให้เกิดความล่าช้าและจะไม่ประสบความสำเร็จในการทำงานได้เลย

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2529 : 112) ได้กำหนดขั้นตอนของการวางแผนการนิเทศ โดยจัดลำดับความสำคัญไว้ดังนี้

1. แต่งตั้งคณะทำงานซึ่งประกอบด้วย ผู้บริหาร และผู้นิเทศ จำนวนประมาณ 5-7 คน คณะทำงานนั้นมีหน้าที่ศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหา

2. เปรียบเทียบสภาพปัจจุบันกับเกณฑ์ที่พึงประสงค์หรือมาตรฐานของงาน แต่ละภารกิจ เป็นขั้นตอนที่วิเคราะห์หาตัวดัชนี ซึ่งจะเป็นเรื่องบ่งชี้ความรุนแรงของปัญหา

3. กำหนดประเด็นปัญหาและความต้องการ กวบรวมรอบด้วยเนื้อหาสาระ และรายละเอียดต่าง ๆ เพียงพอที่จะทำให้ผู้เกี่ยวข้องเกิดความเข้าใจได้อย่างถูกต้องชัดเจนและสามารถแก้ปัญหาได้ตรงประเด็นปัญหา และความต้องการ

4. จัดอันดับความสำคัญของปัญหา เมื่อคณะทำงานในแต่ละหน่วยงานได้ประเด็นปัญหาจากขั้นตอนที่ 3 แล้ว จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องลำดับความสำคัญของปัญหา ทั้งนี้เพราะมีข้อจำกัดหลายประการ อาทิ เวลา งบประมาณ กำลังคน เป็นต้น

5. วิเคราะห์สาเหตุของปัญหา การวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาเป็นส่วนที่จะนำไปสู่วิธีการแก้ปัญหาให้สอดคล้องกับสาเหตุที่แท้จริง

6. กำหนดวิธีการแก้ไขปัญหาและกำหนดทางเลือก การกำหนดวิธีการแก้ไขปัญหาและกำหนดทางเลือก อาจใช้ตารางวิเคราะห์เพื่อให้สามารถมองเห็นความสัมพันธ์ของส่วนต่าง ๆ แต่ละส่วนให้ชัดเจนและเป็นเหตุเป็นผลซึ่งกันและกัน

7. ประมวลทางเลือกที่กำหนดไว้ในขั้นตอนที่ 6 โขยพิจารณาจากทางเลือกเป็นกลุ่ม ๆ ไป เช่น กลุ่มของปัจจัย กลุ่มของกระบวนการ เพื่อความสะดวกในการนำไปใช้ในการวางแผนต่อไป

จากแนวคิดเกี่ยวกับการวางแผนจึงนับได้ว่า การวางแผนการนิเทศเป็นกระบวนการสำคัญที่จะต้องจัดทำขึ้นเพื่อให้การดำเนินงานนิเทศบรรลุจุดมุ่งหมายและพัฒนาให้ได้ผลดียิ่งขึ้น

สรุปได้ว่า การวางแผนการนิเทศ หมายถึง การศึกษาข้อมูล และสารสนเทศต่าง ๆ เกี่ยวกับธรรมเนียมโรงเรียน พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 งานวิชาการ มีการกำหนดเป้าหมาย และเปิดโอกาสให้คณะครูมีส่วนร่วมในการวางแผนการนิเทศภายในโรงเรียน จัดทำแผนการนิเทศภายในโรงเรียนสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญโรงเรียน สภาปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการของโรงเรียน คณะครูได้มีส่วนร่วมในการพิจารณาสรรหาคณะกรรมการเพื่อรับผิดชอบงาน แต่งตั้งคณะกรรมการ กำหนดขอบข่ายหน้าที่และความรับผิดชอบงาน จัดเตรียมสื่อเอกสาร พร้อมทั้งการกำหนดกิจกรรมการนิเทศภายในโรงเรียนให้มี ความเหมาะสมและเป็นไปได้

2. การสร้างความเข้าใจก่อนการนิเทศ (Informing process - I) จุดมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษานั้น เป็นการเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาบุคลากรในโรงเรียน โดยเป็นภาระหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียน หากบุคลากรเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดีขึ้น งานที่ปฏิบัติก็ย่อมจะมีคุณภาพสูงขึ้นไปด้วย ดังนั้น การสร้างความเข้าใจให้แก่ผู้รับการนิเทศจึงเป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญที่จะต้องดำเนินการภายหลังจากที่ได้มีการวางแผนการดำเนินงานไว้เป็นที่เรียบร้อยแล้ว

สังค์ ลุทรานันท์ (2530 : 157-158) กล่าวถึงขั้นตอนการสร้างความเข้าใจก่อนการปฏิบัติงานนิเทศนั้น จะเกี่ยวข้องกับการกิจหลัก 2 ประการ คือ การให้ความรู้และการสร้าง กฎเกณฑ์ในการทำงานร่วมกัน

1. การให้ความรู้นั้นเป็นการให้ข้อมูลเกี่ยวกับหลักการและวิธีการทำงานในรูปแบบใหม่หรือขั้นตอนใหม่ซึ่งมีความแตกต่างไปจากเดิม การให้ความรู้นี้หากสามารถสร้างทักษะพื้นฐานและสร้างเจตคติที่ดีควบคู่ไปด้วยก็ยิ่งดีมาก

2. การสร้างกฎเกณฑ์ในการทำงานร่วมกันเป็นการสร้างข้อผูกพันร่วมกันว่า ทุกคนมีภาระหน้าที่อย่างเดียวกัน ข้อตกลงต่าง ๆ ที่ทำขึ้นโดยกลุ่มผู้ปฏิบัติงานจะเป็นเครื่องมือควบคุมการปฏิบัติงานได้เป็นอย่างดี

นอกจากนั้น ยังได้จัดประเภทของกิจกรรมที่สร้างความรู้ ความเข้าใจก่อนการนิเทศโดยแบ่งเป็น 4 ประเภท คือ

1. กิจกรรมที่มุ่งสร้างความเข้าใจ เช่น การประชุมชี้แจง การประชุมปรึกษาหารือ การประชุมให้คำแนะนำ การให้ฟังคำบรรยาย การอภิปรายกลุ่ม การพาไปทัศนศึกษา การใช้บทเรียนสำเร็จรูป เป็นต้น

2. กิจกรรมที่มุ่งสร้างทักษะในการปฏิบัติงาน เช่น การฝึกอบรม การฝึกปฏิบัติงาน เป็นต้น

3. กิจกรรมที่มุ่งสร้างเจตคติที่ดีในการปฏิบัติงาน เช่น การประชุมสัมมนา เป็นต้น

4. กิจกรรมที่มุ่งสร้างผลงานควบคู่ไปกับการสร้างความรู้ความเข้าใจ และทักษะในการปฏิบัติงาน เช่น การประชุมปฏิบัติการ เป็นต้น

ดังนั้น การสร้างความเข้าใจก่อนการนิเทศจึงเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่ง เพราะถ้าทุกคนมีความเข้าใจถูกต้อง และพร้อมที่จะให้ความร่วมมือกับผู้นิเทศจะทำให้การจัดการนิเทศภายในโรงเรียนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ และบรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้

สรุปได้ว่า การสร้างความเข้าใจก่อนการนิเทศ หมายถึง การประชุมชี้แจงให้คณะกรรมการในโรงเรียนได้ทราบและเข้าใจแผนการดำเนินการ บทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของคณะกรรมการ กำหนดกิจกรรมนิเทศร่วมกัน สนับสนุนให้ผู้ทำการนิเทศได้เข้ารับการอบรมหรือศึกษาหาความรู้เรื่องการนิเทศภายในโรงเรียน และสนับสนุนให้ครูเข้ารับการอบรมหรือสร้างเสริมความรู้แก่ตนเอง พบปะสนทนา แลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางวิชาการร่วมกัน มีการจัดให้ครูศึกษาดูงานด้านการเรียนการสอนของโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จด้านวิชาการ

3. การปฏิบัติงานนิเทศการศึกษา (Doing process - D) การปฏิบัติการนิเทศการศึกษาเป็นขั้นตอนสำคัญของการจัดการนิเทศภายใน โรงเรียนเป็นขั้นตอนที่มีความสลับซับซ้อนมากกว่าขั้นตอนอื่น เนื่องจากมีความเกี่ยวข้องกับบุคคลหลายฝ่ายที่จะปฏิบัติกิจกรรมที่จำเป็น หลายชนิด และจะต้องใช้เวลายาวนานจนกว่าจะบรรลุผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ซึ่งประกอบด้วยการทำงาน 3 ลักษณะ คือ

1. การปฏิบัติงานของผู้รับการนิเทศ ซึ่งผู้รับการนิเทศจะลงมือปฏิบัติงานตามความรู้ความสามารถที่ได้รับ

2. การปฏิบัติงานของผู้ให้การนิเทศ ซึ่งผู้รับการนิเทศจะลงมือปฏิบัติงานตามความรู้ความสามารถที่ได้รับ

3. การปฏิบัติงานของผู้สนับสนุนการนิเทศ ผู้บริหารจะให้บริการสนับสนุนในเรื่องวัสดุอุปกรณ์ ตลอดจนเครื่องใช้ต่าง ๆ ที่จะช่วยให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างได้ผล

สำหรับการปฏิบัติกรนิเทศการศึกษา มีผู้เสนอแนวคิดไว้หลายประการดังนี้

สังัด อุทรานันท์ (2530 : 178-179) ได้กล่าวถึงการปฏิบัติกรนิเทศการศึกษากวรมีลักษณะที่สำคัญ คือ

1. ยึดหลักประชาธิปไตยในการทำงาน การนิเทศจะประสบความสำเร็จได้โดยง่าย ถ้าผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศได้ให้ความสำคัญและให้การยอมรับความคิดเห็นซึ่งกันและกัน

2. ดำเนินการอย่างเป็นระบบและยึดกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ในการทำงานที่ได้ผลจะต้องดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอนมีความต่อเนื่อง และใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ในการแก้ปัญหา

3. ให้ความสำคัญแก่ความเป็นมนุษย์ การนิเทศที่ยอมรับกันในสมัยใหม่จะให้ความสำคัญแก่ผู้ปฏิบัติงาน มีความเห็นอกเห็นใจและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

จึงนับได้ว่า การปฏิบัติงานนิเทศ เป็นขั้นตอนหนึ่งที่ผู้นิเทศจะทำหน้าที่ของตนเอง โดยใช้เทคนิควิธีการที่เหมาะสมและควรดำเนินการตามข้อตกลงที่ได้ทำร่วมกัน จึงจะทำให้การปฏิบัติงานดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ

สรุปได้ว่า การปฏิบัติงานนิเทศการศึกษา หมายถึง การดำเนินงานตามแผนการนิเทศภายในโรงเรียนที่กำหนด ผู้บริหารให้การสนับสนุนด้านงบประมาณและวัสดุอุปกรณ์ การปฏิบัติงานยึดหลักประชาธิปไตย ควบคุมดูแลการปฏิบัติงานนิเทศอย่างสม่ำเสมอ มีการรายงานผลการปฏิบัติงานตามระยะเวลาที่กำหนด

4. การสร้างเสริมกำลังใจในการนิเทศ (Reinforcing process - R) การสร้างเสริมกำลังใจในการนิเทศมีความสำคัญต่อการจัดการนิเทศการศึกษาในโรงเรียนเป็นอย่างมาก เพราะจะเป็นการกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้รับการนิเทศ ซึ่งการสร้างเสริมกำลังใจนั้นจะมีความหมายเดียวกับขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน

สังัด อุทรานันท์ (2530 : 217) ได้กล่าวโดยสรุปถึงการเสริมสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานนิเทศการศึกษาในโรงเรียนไว้ดังนี้

1. ให้ความสนใจแก่บุคลากรผู้ปฏิบัติงานนิเทศ ทั้งผู้ให้การนิเทศและผู้รับการนิเทศโดยเท่าเทียมกัน
2. ให้ความสนใจต่อความก้าวหน้า ตลอดจนความต้องการปัญหา และอุปสรรคในการปฏิบัติงาน
3. พยายามหาโอกาสเข้าร่วมการปฏิบัติงานนิเทศการศึกษาโดยถือว่าตนเองเป็นสมาชิกของผู้ปฏิบัติงานคนหนึ่ง
4. ให้การสนับสนุนด้านวัสดุอุปกรณ์ และทรัพยากรต่าง ๆ ที่สนับสนุนส่งเสริมหรืออำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงาน

5. ยกย่องชมเชยและให้เกียรติแก่ผู้ปฏิบัติงานทุกคน โดยเท่าเทียมกัน

เดวิส (Davis) (สังวัตน์ หงส์พิพัฒน์, 2543 : 35) ได้ให้ความหมายของคำว่า “ขวัญ” หมายถึง เจตคติของแต่ละบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่มีต่อสภาพแวดล้อมในการทำงาน และร่วมมือกันอย่างสมัครใจและเต็มความสามารถ ซึ่งคล้ายกับ นิโกร กล่าวว่าเป็นความรู้สึกหรือพฤติกรรมของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่ร่วมแรงร่วมใจกันทำงานกันอย่างหนึ่งอย่างใด โดยไม่ย่อห่อหยุคนิ่งเพื่อผลงานร่วมกัน

ชาลี มณีศรี (2523 : 143-144) ได้กล่าวว่า การสร้างขวัญกำลังใจเป็นสิ่งที่ผู้นำทุกระดับควรตระหนัก เพราะขวัญกำลังใจในการทำงานเป็นหัวใจของการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ การสร้างขวัญและกำลังใจมีหลายวิธี สรุปได้ดังนี้

1. สร้างเจตคติที่ดีต่องาน ปลุกฝังเจตคติที่ดีให้ทุกคนมีความหวัง มีโอกาสก้าวหน้า ทุกคนมีความรักงาน **กระตือรือร้น**ในการทำงาน
2. มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ให้การยอมรับนับถือระหว่างกัน
3. ยกย่องชมเชยให้กำลังใจแก่ผู้ตั้งใจทำความดี
4. เอาใจใส่เรื่องสวัสดิภาพ ให้ความสนใจสนทนมหอสมควร
5. ให้สมาชิกมีโอกาสระบายความคับข้องใจในการทำงาน
6. ควรจะได้มีโอกาสสำรวจหรือออกแบบสอบถามสภาพการทั่วไปในการทำงานเพื่อจะหาทางแก้ไขปรับปรุงให้ดีขึ้น
7. ให้มีโอกาที่จะเจริญก้าวหน้าไปสู่ตำแหน่งหรือเงินเดือนที่สูงขึ้น
8. สถานที่ทำงานดี มีสิ่งอำนวยความสะดวกพอสมควร
9. ให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นปรับปรุงงาน รวมทั้งมีส่วนร่วมในความสำเร็จของงาน

กล่าวโดยสรุป ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานเป็นสภาพจิตใจ หรือความรู้สึกร่วมกันของแต่ ละบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่มีต่อสภาพการทำงาน จึงควรสร้างเสริมให้เกิดในองค์กร เพราะขวัญ และกำลังใจเป็นหัวใจของการทำงานให้มีประสิทธิภาพ และสะท้อนให้เห็นถึงความตั้งใจที่จะร่วม มือประสานกัน หากการนิเทศไม่ได้สร้างขวัญและกำลังใจแก่ผู้ปฏิบัติงานแล้ว การนิเทศภายใน โรงเรียนก็ย่อมประสบผลสำเร็จได้ยาก

สรุปได้ว่า การสร้างเสริมกำลังใจในการนิเทศ หมายถึง ผู้บริหารสร้างเสริมกำลังใจใน การนิเทศ โดยการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ในการนิเทศ ให้การสนับสนุนด้านวัสดุอุปกรณ์และ ทรัพยากรต่าง ๆ ให้ความสนใจแก่บุคลากร ขก้องชมเชยและให้เกิดริคิดแก่ผู้ปฏิบัติงานทุกคนโดย เท่าเทียมกัน มีการพบปะสังสรรค์กันเพื่อสร้างความสามัคคีในหมู่คณะ และผู้บริหารยอมรับฟัง ความคิดเห็นของครูเพื่อนำไปพิจารณาปรับปรุงงานให้ดีขึ้น

5. การประเมินผลการนิเทศ (Evaluating process - E) การประเมินผลการนิเทศเป็นขั้น ตอนสุดท้ายของการนิเทศภายในโรงเรียน เป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญที่จะต้องตรวจสอบว่างานที่ สำเร็จออกมานั้น มีคุณค่าตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้เพียงใดหรือไม่

สังค อุทรานันท์ (2530 : 225 - 231) ได้กล่าวถึงการประเมินการนิเทศ ตามลำดับของ ความสำคัญ ดังนี้

1. ผลผลิตหรือผลลัพธ์ (Output) การประเมินผลผลิตหรือผลลัพธ์ที่ได้จาก การนิเทศ ก็ได้แก่การวัดและประเมินผลเกี่ยวกับตัวแปรต่าง ๆ

2. กระบวนการทำงาน (Process) ข้อมูลที่เป็นส่วนของกระบวนการทำงานที่สมควรทำ การประเมินได้แก่ ความเหมาะสมของขั้นตอนในการทำงาน ความเหมาะสมของการจัดกิจกรรม ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้นิเทศกับผู้รับการนิเทศ และบรรยากาศในการทำงาน เป็นต้น

3. ปัจจัยป้อนเข้า (Input) ปัจจัยป้อนเข้าที่ควรทำการประเมินเพื่อประกอบการพิจารณา คุณภาพหรือประสิทธิภาพของโครงการนิเทศการศึกษา ได้แก่ การลงทุนในด้านทรัพยากรมนุษย์ วัสดุอุปกรณ์ เครื่องอำนวยความสะดวกต่าง ๆ งบประมาณการเงิน รวมทั้งระยะเวลาที่ใช้ในการ ดำเนินงานตามโครงการ เป็นต้น

แฮริส (Harris, 1985 : 14-15) กล่าวถึง กระบวนการประเมินผลการปฏิบัติงานไว้ 3 ประการ คือ

1. การพิจารณาผลการปฏิบัติงาน (Judging performance)
2. การวัดสัมฤทธิ์ผลของการปฏิบัติงาน (Measuring performance)
3. การวิจัยผลงาน (Researching)

กล่าวโดยสรุป การประเมินผลการปฏิบัติงานด้านกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนนั้น เป็นการประเมินงานหรือประเมินโครงการและเป็นกระบวนการที่จำเป็นสำหรับการทำงานเป็นระบบมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะนำไปสู่การตัดสินใจที่จะปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงานในโอกาสต่อไป การประเมินผลการปฏิบัติงานเป็นกลไกในการประเมินคุณภาพของการทำงาน การประเมินผลจะต้องประเมินทุกกระบวนการในการดำเนินงาน ตลอดจนบุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องควรจะได้รับ การประเมินด้วย

สรุปได้ว่า การประเมินผลการนิเทศ หมายถึง การประเมินผลการปฏิบัติงานในรูปคณะกรรมการ มีการกำหนดกิจกรรมและรายละเอียดของการประเมินผลอย่างชัดเจน จัดให้มีการประเมินผลทั้งกระบวนการปฏิบัติงานและผลสัมฤทธิ์ของงาน ดำเนินการประเมินผลเป็นระยะเพื่อให้ครูรายงานความก้าวหน้าของงานและประเมินผลงานของตนเอง ผู้บริหารใช้ผลจากการประเมินมาเป็นพื้นฐานในการปรับปรุงการนิเทศภายในโรงเรียน และจัดทำรายงานการประเมินผลการนิเทศให้ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายทราบ โดยมีคณะกรรมการมีส่วนร่วมในการประเมินผล และเป็นไปด้วยความเป็นธรรมในการประเมินผลการนิเทศภายในโรงเรียนอย่างเป็นระบบ รวมถึงการกำหนดผู้ประเมิน เครื่องมือที่ใช้ และวิธีการประเมิน

2.6 บทบาทของผู้บริหารในการนิเทศภายในโรงเรียน

บทบาทของผู้บริหารในการนิเทศภายในโรงเรียนเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้การดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียนประสบความสำเร็จ ได้มีผู้กล่าวไว้ดังนี้

กิติมา ปรีดีศิลป (2532 : 307) กล่าวว่า ผู้บริหารควรมีบทบาทต่อการนิเทศภายในโรงเรียน ดังนี้

1. สนับสนุนและส่งเสริมให้เกิดการนิเทศภายในอย่างจริงจัง
2. ทำหน้าที่เป็นวิทยากรที่ลือของครูทุกโอกาส ให้คำแนะนำชี้แจงให้แก่วิชาการให้แก่ครู
3. การบริการและอำนวยความสะดวกแก่ผู้นิเทศ และผู้รับการนิเทศในทุกด้าน
4. ประเมินผลการปฏิบัติงานของผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ
5. สร้างขวัญและกำลังใจให้แก่ผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ

นิวัฒน์ ไรณาพงษ์ (2535 : 12) กล่าวว่า ผู้บริหารที่ทำหน้าที่ผู้นิเทศจะต้องมีคุณลักษณะที่ดีหลายประการ จึงจะทำให้การจัดนิเทศภายในประสบความสำเร็จ

1. ผู้บริหารต้องเข้าใจว่า การนิเทศเป็นงานของผู้บริหาร
2. ผู้บริหารต้องให้ความสนใจ และความสำคัญต่องานวิชาการ
3. ผู้บริหารต้องเน้นการบริหารบุคคลเป็นหลัก เพราะถ้าสามารถพัฒนาบุคลากรให้มีคุณภาพแล้วจะมีผลต่อประสิทธิภาพของงานทุกด้าน

4. ผู้บริหารต้องยอมรับการทำงานเป็นทีม และให้เกียรติแก่ผู้ร่วมงาน
5. ผู้บริหารอาจจะมอบหมายให้ผู้อื่นช่วยทำหน้าที่นี้เทศด้วย โดยพิจารณาเลือกบุคคลที่มีคุณสมบัติต่อไปนี้

- 5.1 มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีความมั่นใจ อดทน และมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี
- 5.2 มีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ มีเทคนิคการพูดและจิตวิทยา
- 5.3 ความเป็นประชาธิปไตย มีคุณธรรม มองโลกในแง่ดี สามารถวางตนได้เหมาะสมทั้งในลักษณะผู้นำและผู้ตาม

- 5.4 มีความรับผิดชอบและตั้งใจปฏิบัติงาน

- 5.5 มีประสบการณ์และมีผลงานเป็นที่ยอมรับ

- 5.6 มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารการนิเทศ หลักสูตรและวิธีสอน

ดังนั้นการนิเทศภายในโรงเรียนจะต้องเป็นการดำเนินงานร่วมกันระหว่างผู้บริหาร หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายและคณะครูในโรงเรียนในการปรับปรุงการเรียนการสอน โดยดำเนินการอย่างเป็นระบบตามกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียน เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาและความสำเร็จของโรงเรียนในการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ นอกจากนี้การที่โรงเรียนจะประสบผลสำเร็จได้นั้น การนิเทศจะต้องได้รับการยอมรับว่า เป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาโรงเรียนให้เปลี่ยนแปลงไปสู่ความสำเร็จที่สูงขึ้น โดยผ่านตัวกลางที่สำคัญคือ ครู ซึ่งครูที่ได้รับการช่วยเหลือและสนับสนุนจากการนิเทศ จะมีลักษณะดังต่อไปนี้ คือ มีความเชื่อมั่นในตนเองสามารถประเมินผลการทำงานด้วยตนเอง มีการแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน มีการวางแผน จัดทำเป้าหมายและแนวปฏิบัติในการเรียนการสอน รวมทั้งมีความคิดเชิงนามธรรมสูงขึ้น มีขวัญและกำลังใจที่ดี การมีความรักใคร่ปรองดองกันของเพื่อนร่วมงาน สิ่งเหล่านี้เป็นองค์ประกอบที่สำคัญประการหนึ่งที่ทำให้โรงเรียนประสบผลสำเร็จ การที่โรงเรียนจะประสบผลสำเร็จได้นั้น มิใช่สิ่งที่เกิดขึ้นโดยบังเอิญแต่เกิดขึ้นจากการนิเทศเพราะการนิเทศ คือ พลังผลักดันที่จะทำให้เกิดการจัดการในโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพ โดยผู้นิเทศต้องมีความรับผิดชอบมีการดำเนินการเป็นกระบวนการและมีแผนการดำเนินการนิเทศที่มีประสิทธิภาพ

3. การประเมินคุณภาพภายนอก

การประเมินคุณภาพภายนอกเป็นการประเมินการจัดการศึกษา เพื่อตรวจสอบคุณภาพของสถานศึกษา โดยหน่วยงานหรือบุคคลภายนอกสถานศึกษา เพื่อมุ่งให้มีการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งต้องเริ่มต้นจากการที่สถานศึกษามีการประกันคุณภาพภายใน เพื่อพัฒนาปรับปรุงคุณภาพของตนเอง และมีระบบประเมินตนเองก่อน ต่อจาก

นั้นจึงรับการประเมินภายนอกโดย สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) สมศ. ซึ่งจะดำเนินการโดยพิจารณาและตรวจสอบจากผลการประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษา การประเมินคุณภาพภายในและการประเมินคุณภาพภายนอกจึงควรสอดคล้องและไปในทิศทางเดียวกัน เพราะต่างก็มุ่งสู่มาตรฐานหรือคุณภาพที่คาดหวังให้เกิดขึ้นใน ตัวผู้เรียน

ด้วยเหตุนี้ จึงได้มีการวางกรอบแนวทางและวิธีการในการประเมินภายนอก โดยกิจกรรมหลักที่ควรดำเนินการต่อเนื่อง ประกอบด้วย การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา การประเมินคุณภาพภายนอก และการติดตามผลเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

3.1 ความหมายของการประเมินคุณภาพภายนอก

มีนักการศึกษาหลายท่านให้ความหมายของการประเมิน (Evaluation) ดังนี้

ซอเนริส (Soumelis. 1977 : 15) กล่าวว่า การประเมิน หมายถึง การกระทำหรือผลลัพธ์ของการประเมิน (Result of evaluating) โดยพิจารณาและตัดสินคุณค่า คุณภาพความมีนัยสำคัญ รวมทั้งจำนวน ระดับ หรือเงื่อนไขของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

เวอร์ธิน (Worthen. 1991 : 401) กล่าวว่า การประเมิน หมายถึง การพิจารณาจากคุณค่าของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

เวอร์ธินและซานเดอร์ (Worthen and Sanders. 1973 : 30-31) ได้ประมวลความหมายของการประเมินในด้านการศึกษาไว้ 3 แนวคิด คือ

1. แนวคิดแรก เป็นการวัดผลการศึกษา (Educational measurement) ให้ความหมายว่าการประเมินผลเป็นการตัดสินโดยใช้ผลที่ได้จากการวัดผลการศึกษา
2. แนวคิดที่สอง เป็นการตัดสินคุณค่า ให้ความหมายว่า การประเมินเป็นกระบวนการเปรียบเทียบการกระทำกับวัตถุประสงค์ที่เฉพาะเจาะจงว่าได้ผลดีหรือไม่ดีอย่างไร
3. แนวคิดที่สาม ให้ความหมายว่า การประเมินเป็นกระบวนการในการเก็บรวบรวมข้อมูลสารสนเทศ เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นระบบ และตัดสินคุณค่าของสิ่งต่าง ๆ รวมทั้งการตัดสินใจเลือกแนวทางที่เหมาะสม

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2524 : 3) ได้ให้ความหมายของการประเมินไว้ว่า การประเมิน หมายถึง การตัดสินคุณค่าสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือเป็นกระบวนการที่ให้ได้มาซึ่งสารสนเทศสำหรับการตัดสินคุณค่าของโปรแกรมการศึกษา ผลผลิต กระบวนการ จุดมุ่งหมายของโครงการ หรือทางเลือกต่าง ๆ ที่ออกแบบเพื่อนำไปปฏิบัติให้บรรลุจุดหมาย

চার্জ বাক্সী (2532 : 298 – 300) ให้ความหมายของการประเมินไว้ 4 ประการ คือ

1. การประเมิน คือ การวัดผล

2. การประเมิน คือ การตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและวัตถุประสงค์
3. การประเมิน คือ การตัดสินคุณค่าเชิงวิชาชีพของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

การประเมิน คือ กระบวนการของการกำหนด รวบรวม และประมวลข้อมูลที่มีประโยชน์เพื่อเป็นแนวทางในการตัดสินใจ

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (2546 : 3) การประเมินคุณภาพภายนอก คือ การประเมินคุณภาพการจัดการศึกษา การติดตาม การตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา โดยผู้ประเมินภายนอกที่ได้รับการรับรองจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) หรือ สมศ. เพื่อมุ่งให้มีการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาให้มีคุณภาพดียิ่งขึ้น ผู้ประเมินภายนอกหรือคุณหมอโรงเรียนมีความเป็นอิสระและเป็นกลาง ไม่มีผลประโยชน์ขัดแย้งกับการประเมินคุณภาพภายนอกจะนำไปสู่การเข้าถึงคุณภาพการศึกษาด้วยความเป็นกลาง เพื่อสร้างสรรค์พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาอย่างแท้จริง

จากความหมายของการประเมินดังกล่าว หอสรุปได้ว่า การประเมิน หมายถึง กระบวนการในเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อการตัดสินใจว่า การดำเนินงานขององค์กรมีความสัมพันธ์ หรือ บรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายขององค์กรหรือไม่ เพื่อพิจารณาแก้ไข ปรับปรุงและยกเลิกการดำเนินงาน

สรุปได้ว่า การประเมินภายนอก หมายถึง กระบวนการตรวจสอบและการประเมินผลการดำเนินงานของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อให้การปฏิบัติงานบรรลุตามวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษา เพื่อการประเมินคุณภาพภายนอกรอบแรกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามกรอบของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ จำนวน 3 มาตรฐาน คือ มาตรฐานด้านผู้เรียน มาตรฐานด้านกระบวนการ มาตรฐานด้านปัจจัย

3.2 หลักการของการประเมินคุณภาพภายนอก

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (2546 : 3-4) กล่าวถึง การประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษา เป็นเครื่องมือสำคัญในการยกระดับคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศอย่างต่อเนื่อง อันจะนำไปสู่ความมีมาตรฐานทางการศึกษาและเป็นที่ยอมรับในระดับสากลต่อไป ซึ่งรูปแบบและวิธีการดำเนินการจะเป็นไปตามที่กำหนดในระเบียบของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน)

การประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีหลักการสำคัญ 5 ประการ คือ

1. เป็นการประเมินเพื่อมุ่งให้มีการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ไม่ได้มุ่งเน้นเรื่อง การตัดสิน การจับผิด หรือการให้ถูก-ให้โทษ
2. ชีดหลักความเที่ยงตรง เป็นธรรม โปร่งใส มีหลักฐานข้อมูลตามสภาพความเป็นจริง และมีความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ (Accountability)
3. มุ่งสร้างความสมดุลระหว่างเสรีภาพทางการศึกษากับจุดมุ่งหมาย และหลักการ ศึกษาของชาติ โดยให้มีเอกภาพเชิงนโยบายแต่ยังคงมีความหลากหลายในทางปฏิบัติที่สถานศึกษา สามารถกำหนดเป้าหมายเฉพาะและพัฒนาคุณภาพการศึกษา ให้เต็มศักยภาพของสถานศึกษาและ ผู้เรียน
4. มุ่งเน้นในเรื่องการส่งเสริมและประสานงานในลักษณะกัลยาณมิตรมากกว่าการ กำกับและควบคุม
5. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการประเมินคุณภาพและการพัฒนาการจัดการศึกษาจาก ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

3.3 วัตถุประสงค์ของการประเมินคุณภาพภายนอก

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (2546 : 4) กล่าวถึง วัตถุประสงค์ของการประเมินคุณภาพภายนอก ดังนี้

1. เพื่อตรวจสอบ ยืนยันสภาพจริงในการดำเนินงานของสถานศึกษาและประเมิน คุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนด
2. เพื่อให้ได้ข้อมูลซึ่งช่วยสะท้อนให้เห็นจุดเด่น-จุดด้อยของสถานศึกษา เงื่อนไขของ ความสำเร็จ และสาเหตุของปัญหา
3. เพื่อช่วยเสนอแนะแนวทางปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษาแก่สถานศึกษาและ หน่วยงานต้นสังกัด
4. เพื่อส่งเสริมให้สถานศึกษามีการพัฒนาคุณภาพและประกันคุณภาพภายใน อย่างต่อเนื่อง
5. เพื่อรายงานผลการประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาต่อ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชน

3.4 ความสำคัญของการประเมินคุณภาพภายนอก

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (2546 : 4 – 5) กล่าวว่า การ ประเมินคุณภาพภายนอก มีความสำคัญและมีความหมายต่อสถานศึกษา หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และสาธารณชน ดังต่อไปนี้

ประการที่หนึ่ง เป็นการส่งเสริมให้สถานศึกษาพัฒนาเข้าสู่เกณฑ์มาตรฐานและพัฒนาตนเองให้เต็มศักยภาพอย่างต่อเนื่อง

ประการที่สอง เพิ่มความมั่นใจและคุ้มครองประโยชน์ให้ผู้รับบริการทางการศึกษาว่าสถานศึกษาได้จัดการศึกษามุ่งสู่คุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาที่เน้นให้ผู้เรียนเป็นคนดี มีความสามารถ และมีความสุขเพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม

ประการที่สาม สถานศึกษาและหน่วยงานที่กำกับดูแล เช่น คณะกรรมการสถานศึกษา หน่วยงานต้นสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา รวมทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและชุมชนท้องถิ่นมีข้อมูลที่จะช่วยตัดสินใจในการวางแผนและดำเนินการเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาให้เป็นไปในทิศทางที่ต้องการและบรรลุเป้าหมายตามที่กำหนด

ประการที่สี่ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในระดับนโยบายมีข้อมูลสำคัญในภาพรวมเกี่ยวกับคุณภาพและมาตรฐานของสถานศึกษาทุกระดับทุกสังกัด เพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนดแนวนโยบายทางการศึกษาและการจัดสรรงบประมาณเพื่อการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ

3.5 ขอบข่ายของการประเมินคุณภาพภายนอก

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (2546 : 5) ได้กล่าวถึงขอบข่ายของการประเมินคุณภาพภายนอก ดังนี้

1. ประเมินตามมาตรฐานการศึกษา ซึ่งการประเมินคุณภาพภายนอกรอบแรกสำหรับระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานมี 14 มาตรฐาน ซึ่งคณะรัฐมนตรีให้ความเห็นชอบแล้ว
2. กระบวนการประเมินคุณภาพภายนอก ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ
 - 2.1 ก่อนการเยี่ยม
 - 2.2 ระหว่างการตรวจเยี่ยม
 - 2.3 หลังการตรวจเยี่ยม
3. การรวบรวมข้อมูลใช้วิธีการสังเกต สัมภาษณ์ และศึกษาเอกสารและหลักฐานที่ใช้ในการปฏิบัติงาน รวมทั้งอาจมีการใช้แบบสอบถามหรือเครื่องมืออื่น ๆ ในการเก็บรวบรวมข้อมูลตามความจำเป็น
4. ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ บุคลากรของสถานศึกษาคือ เจ้าของสถาบัน ผู้บริหาร ครู-ผู้สอน และบุคลากรอื่นของสถานศึกษา นักเรียน กรรมการสถานศึกษา ตลอดจนผู้ปกครอง ผู้แทนชุมชน/ชาวบ้าน ผู้ประกอบการหรือผู้แทนของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

3.6 มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อใช้ในการประเมินคุณภาพภายนอกในรอบแรก

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (2546 : 91-98) กำหนดมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ใช้เป็นกรอบในการประเมินคุณภาพภายนอก และเป็นแนวทางให้

หน่วยงาน และสถานศึกษามุ่งพัฒนาการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานต่าง ๆ เพิ่มขึ้น เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งคณะรัฐมนตรีมีมติอนุมัติในหลักการ ในคราวประชุมเมื่อวันที่ 4 มกราคม 2543 มีทั้งหมด 27 มาตรฐาน 91 ตัวบ่งชี้ แบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ

1. มาตรฐานการศึกษาด้านผู้เรียน มี 12 มาตรฐาน 38 ตัวบ่งชี้ เน้นพัฒนาการด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์และสังคม โดยมุ่งให้ผู้เรียนเป็นคนดีมีความสามารถตามศักยภาพและมีความสุข

2. มาตรฐานการศึกษาด้านกระบวนการ มี 6 มาตรฐาน 29 ตัวบ่งชี้ เน้นด้านกระบวนการบริหารจัดการ และกระบวนการจัดการเรียนการสอน

3. มาตรฐานการศึกษาด้านปัจจัย มี 9 มาตรฐาน 24 ตัวบ่งชี้ เป็นการกำหนดคุณลักษณะหรือสภาพความพร้อมของผู้บริหาร ครู หลักสูตร อาคารสถานที่ และชุมชน

มาตรฐานการศึกษาทั้ง 27 มาตรฐาน 91 ตัวบ่งชี้ เป็นทิศทางให้สถานศึกษาที่มีศักยภาพและมีความพร้อมได้มุ่งพัฒนาการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพเพิ่มขึ้น และเพื่อรองรับการประเมินคุณภาพภายนอกในระยะต่อไป แต่ในช่วง 5 ปีแรกหรือรอบแรกของการประเมิน ได้มีการคัดเลือกมาตรฐานมาเพียง 14 มาตรฐาน 53 ตัวบ่งชี้ เพื่อใช้ในการประเมินภายนอกนั้น สมศ. เห็นควรให้มีมาตรฐานการศึกษาเพื่อใช้ในการประเมินคุณภาพภายนอก และเป็นแนวทางให้ หน่วยงานและสถานศึกษาได้พัฒนาการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานต่าง ๆ โดยจัดแบ่งมาตรฐานการศึกษออกเป็นด้าน คือ มาตรฐานด้านผู้เรียน มี 7 มาตรฐาน 22 ตัวบ่งชี้ มาตรฐานด้านครูมี 2 มาตรฐาน 5 ตัวบ่งชี้ มาตรฐานด้านผู้บริหาร มี 5 มาตรฐาน 26 ตัวบ่งชี้ (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา. 2546 : 91-98) ดังนี้

มาตรฐานด้านผู้เรียน

มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ ตัวบ่งชี้

1. มีวินัย มีความรับผิดชอบ และปฏิบัติตนตามระเบียบ และหลักธรรมเบื้องต้นของแต่ละศาสนา
2. ซื่อสัตย์สุจริต (และมีจรรยาบรรณในวิชาชีพ สำหรับอาชีพศึกษา)
3. มีความเมตตากรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และเสียสละเพื่อส่วนรวม
4. ประหยัด (ใช้สิ่งของและทรัพย์สินทั้งของตนเองและส่วนรวมอย่างประหยัดคุ้มค่า)

**มาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์
มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง และมีวิสัยทัศน์
ตัวบ่งชี้**

1. สามารถจำแนกประเภทข้อมูล เปรียบเทียบและมีความคิดรวบยอด
2. สามารถประเมินค่าความน่าเชื่อถือของข้อมูล รู้จักพิจารณาข้อดี – ข้อเสีย
ความถูก - ผิด ระบุสาเหตุ – ผล ค้นหาคำตอบ เลือกวิธีและมีปฏิภาณในการแก้ปัญหา
และตัดสินใจได้อย่างสันติและมีความถูกต้องเหมาะสม

3. มีความคิดริเริ่ม มีจินตนาการ สามารถคาดการณ์และกำหนดเป้าหมายได้

มาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร

ตัวบ่งชี้

1. มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในกลุ่มประสบการณ์ / กลุ่มวิชา / หมวดวิชา
ที่สำคัญไม่ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานขั้นต่ำ (คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ
สังคมศาสตร์ คอมพิวเตอร์ และวิชาเฉพาะสาขาสำหรับอาชีวศึกษา)

2. มีความสามารถในการใช้ภาษาสื่อสาร

มาตรฐานที่ 6 ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้

และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

ตัวบ่งชี้

1. มีความกระตือรือร้นสนใจการเรียนรู้จากแหล่งต่าง ๆ รู้จักตั้งคำถามเพื่อหา
เหตุผล

2. รักการอ่าน สามารถใช้ห้องสมุด แหล่งความรู้และสื่อต่าง ๆ ทั้งในและ
นอกสถานศึกษา

3. สามารถสรุปประเด็นจากการเรียนรู้และประสบการณ์ได้อย่างถูกต้องด้วย
ตนเอง

**มาตรฐานที่ 9 ผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับ
ผู้อื่นได้ และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต**

ตัวบ่งชี้

1. สามารถทำงานตามลำดับขั้นตอนและผลงานมีประสิทธิภาพ

2. ขยัน อดทน ละเอียดรอบคอบในการทำงาน พัฒนางาน สามารถทำงาน
อย่างมีความสุข และภูมิใจในผลงานของตนเอง

3. สามารถทำงานเป็นทีม (ช่วยเหลือผู้อื่น ไม่เอาเปรียบ ให้ความร่วมมือ

ยอมรับฟังความคิดเห็นและความสามารถของผู้อื่น ร่วมรับผิดชอบผลงานของกลุ่ม)

4. มีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต

มาตรฐานที่ 10 ผู้เรียนมีสุขนิสัย สุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี
ตัวบ่งชี้

1. มีน้ำหนัก ส่วนสูงตามเกณฑ์มาตรฐาน
2. มีสมรรถภาพทางกายตามเกณฑ์มาตรฐาน
3. ร่างแข็งแรงมีสุข มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับครู เพื่อนและบุคคลทั่วไป
4. รู้จักดูแลสุขภาพ และป้องกันตัวเองไม่ให้เกิดอุบัติเหตุ
5. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับโทษของสิ่งเสพติดและสิ่งมอมเมา

ไม่เสพสิ่งเสพติด และปลอดจากสิ่งมอมเมา

มาตรฐานที่ 12 ผู้เรียนมีสุนทรียภาพและลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรี และกีฬา
ตัวบ่งชี้

1. มีความชื่นชมและร่วมกิจกรรมด้านศิลปะ ดนตรี และกีฬา

มาตรฐานด้านผู้บริหาร

มาตรฐานที่ 13 สถานศึกษามีการจัดองค์กร / โครงสร้างและการบริหารงานอย่างเป็นระบบครบวงจรให้บรรลุเป้าหมายการศึกษา

ตัวบ่งชี้

1. มีการจัดองค์กร / โครงสร้างการบริหารชัดเจน
2. มีปรัชญา แผนพัฒนา / ธรรมนูญสถานศึกษา แผนการดำเนินงานของ

สถานศึกษาและตัวชี้วัดความสำเร็จ

3. มีการปฏิบัติตามแผน
4. ส่งเสริมการทำงานเป็นทีม
5. มีการนิเทศ ติดตาม ประเมินผล เปรียบเทียบกับเป้าหมายอย่างต่อเนื่อง
6. มีระบบข้อมูลสารสนเทศครบถ้วน ถูกต้องตรงกับความต้องการและทันต่อ

การใช้งาน

7. มีการบันทึกและรายงานผลการประเมิน
8. มีการนำข้อมูลและผลการประเมินไปใช้ในการตัดสินใจและปรับปรุงงาน

มาตรฐานที่ 14 สถานศึกษาส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่าง

สถานศึกษาและชุมชนในการพัฒนาการศึกษา

ตัวบ่งชี้

1. ผู้บริหารและครูสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชนในการร่วมกันจัดการศึกษา
 2. มีการประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างความเข้าใจให้บุคลากรสถานศึกษาและชุมชน
 เห็นความสำคัญในการจัดการศึกษาร่วมกัน

3. มีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมของสถานศึกษาต่อชุมชนอย่างสม่ำเสมอ
4. ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาการศึกษา

**มาตรฐานที่ 18 สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนที่เน้นผู้เรียน
 เป็นสำคัญ**

ตัวบ่งชี้

1. มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนอย่างหลากหลาย เหมาะสมกับ
 ธรรมชาติและสนองความต้องการของผู้เรียน
2. มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนที่กระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักคิดวิเคราะห์
 คิดสังเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ คิดแก้ปัญหาและตัดสินใจ
3. มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนที่กระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักศึกษาหาความรู้
 แสวงหาคำตอบ และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง
4. มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่น เทคโนโลยี และสื่อที่เหมาะสมมาประยุกต์ใช้ในการ
 การจัดการเรียนการสอน
5. มีการจัดกิจกรรมเพื่อฝึกและส่งเสริมคุณธรรม และจริยธรรมของผู้เรียน
6. มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาสุนทรียภาพ
 อย่างครบถ้วนทั้งทางด้านดนตรี ศิลปะและกีฬา
7. ส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตยการทำงานร่วมกับผู้อื่นและความรับผิดชอบ
 ต่อกลุ่มร่วมกัน
8. มีการประเมินพัฒนาการของผู้เรียนด้วยวิธีการหลากหลายและต่อเนื่อง
9. มีการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนรักสถานศึกษาของตน และมีความกระตือรือร้น
 ในการไปเรียน

**มาตรฐานที่ 20 ผู้บริหารมีภาวะผู้นำ และมีความสามารถในการบริหารจัดการ
 ตัวบ่งชี้**

1. ผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ในการจัดการศึกษาให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง
2. ผู้บริหารมีความเป็นผู้นำ มีมนุษยสัมพันธ์และเป็นที่ยอมรับของผู้เกี่ยวข้อง
3. ผู้บริหารมีความเป็นประชาธิปไตย

มาตรฐานที่ 25 สถานศึกษามีหลักสูตรที่เหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่น
สื่อการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้

ตัวบ่งชี้

1. มีหลักสูตรและเนื้อหาสาระของหลักสูตรที่เหมาะสมสอดคล้องกับ
เป้าหมายการศึกษาและความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่น
2. มีสื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสมและเอื้อต่อการเรียนรู้

มาตรฐานด้านครู

มาตรฐานที่ 22 ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมี
ประสิทธิภาพ และเห็นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ตัวบ่งชี้

1. ครูรู้เป้าหมายของหลักสูตรและเป้าหมายการจัดการศึกษา
2. ครูมีความรู้ ความสามารถในการพัฒนาหลักสูตรจัดทำแผนและกระบวนการ
การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
3. ครูมีความรู้ ความสามารถในการประเมินผลการเรียนการสอน และนำผล
การประเมินมาใช้พัฒนาคุณภาพ

มาตรฐานที่ 24 ครูมีคุณวุฒิ / ความรู้ ความสามารถตรงกับงานที่รับผิดชอบ
และมีครูเพียงพอ

ตัวบ่งชี้

1. ครูมีความอดทน / ความเชี่ยวชาญตรงกับงานที่ปฏิบัติ
2. มีจำนวนครูตามเกณฑ์

การศึกษาผลการประเมินคุณภาพภายนอก ตามมาตรฐานการศึกษา ระดับการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา ผู้วิจัย
ได้ศึกษาผลการประเมินคุณภาพภายนอกด้านผู้เรียน 7 มาตรฐาน 22 ตัวบ่งชี้ เท่านั้น ซึ่งเป็นผล
การประเมินของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องมีผู้ทำวิจัยบางท่านที่ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการนิเทศภายในและการประเมินคุณภาพการศึกษาในแง่มุมต่าง ๆ โดยได้กล่าวถึงเรื่องการนิเทศภายในและการประเมินคุณภาพการศึกษา ดังนี้

รุ่งนภา บุญกลาง (2540 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษากระบวนการดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา ศึกษาเฉพาะกรณีโรงเรียนประถมศึกษา พบว่า

1. ชั้นการศึกษาสภาพปัญหาปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการมีปัญหาในการไม่ครอบคลุมสภาพปัญหา เนื่องจากครูอาจารย์ ห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ ห้องประชุมและวัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอนไม่เพียงพอ ครูอาจารย์มีความสามารถ
2. ชั้นการวางแผน มีปัญหาจัดทำแผนงานโครงการ ไม่ครอบคลุมสภาพปัญหาและความต้องการจำเป็นเนื่องจากการขาดบุคลากรด้านการวางแผน ข้อมูลไม่เพียงพอ ข้อมูลไม่ชัดเจน ประสานงานไม่รัดกุม
3. ชั้นปฏิบัติการนิเทศมีปัญหา คือ การดำเนินงานไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์อย่างครบถ้วนสมบูรณ์ สาเหตุมาจากขาดบุคลากรผู้นิเทศขาดทักษะและขาดการยอมรับ มีงบประมาณจำกัด
4. ชั้นการประเมินผลและรายงานผล มีปัญหาครูอาจารย์มีงานมาก ผู้นิเทศขาดความรู้และทักษะในการสร้างเครื่องมือประเมินผล การวิเคราะห์และทำรายงานไม่ครบขั้นตอนขาดอุปกรณ์ นำผลการประเมินไปใช้น้อย

สุรพงษ์ ศรีรักษธรรม (2541 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการปฏิบัติงานนิเทศภายในของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเนินสง่า จังหวัดชัยภูมิ พบว่า

1. การปฏิบัติการนิเทศภายในของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเนินสง่า จังหวัดชัยภูมิ โดยมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก เพื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก 4 ด้าน คือ ด้านการให้คำปรึกษาหารือ ด้านการบริการเอกสารทางวิชาการ ด้านการประชุม และด้านการสนทนาทางวิชาการ ระดับปานกลาง 4 ด้าน คือ ด้านการศึกษาจากเอกสารหรือตำรา ด้านการสังเกตการสอน ด้านการสาธิตการสอน และด้านการศึกษานอกสถานที่เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีการปฏิบัติมากคือ การเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นทั่วถึง และการจัดประชุมบุคลากรในโรงเรียนเพื่อปรับปรุงเป็นประจำเดือน

2. ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัด สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเนินสง่า จังหวัดชัยภูมิ มีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานนิเทศภายในโดยส่วนรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2542ข : 83-84) ได้ส่งเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานนิเทศภายใน โรงเรียนและการปฏิบัติการนิเทศ

ด้านงานวิชาการ พบว่า

1. ผู้บริหารมีความเห็นว่า โรงเรียนดำเนินการวางแผนการนิเทศอยู่ในระดับมาก ส่วนครูผู้สอนเห็นว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีการเตรียมการนิเทศภายในอยู่ในระดับปานกลาง ผู้บริหารและครูผู้สอนมีความเห็นสอดคล้องกันว่าโรงเรียนดำเนินการวางแผนการนิเทศอยู่ในระดับมาก

2. ผู้บริหารในโรงเรียนและครูผู้สอนมีความเห็นสอดคล้องกันว่าโรงเรียนดำเนินการสร้างสื่อและเครื่องมือนิเทศ ปฏิบัติการนิเทศ และประเมินผลการนิเทศอยู่ในระดับปานกลาง ด้านการปฏิบัติการนิเทศ พบว่า

1. ผู้บริหารโรงเรียนและครูสอนมีความเห็นสอดคล้องกันว่าโรงเรียนปฏิบัติการนิเทศด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้อยู่ระดับปานกลาง

2. ผู้บริหารโรงเรียนเห็นว่าโรงเรียนปฏิบัติการนิเทศ ด้านการเรียนการสอน ด้านวัสดุประกอบหลักสูตร สื่อการเรียนการสอน ด้านการวัดและประเมินผลการเรียน และด้านการประชุมอบรมทางวิชาการอยู่ในระดับมาก ส่วนครูผู้สอนเห็นว่าโรงเรียนปฏิบัติการนิเทศด้านการเรียน ด้านวัสดุประกอบหลักสูตร สื่อการเรียนการสอน ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนและด้านการประชุมอบรมทางวิชาการ อยู่ในระดับปานกลาง

สภาพปัญหาของการดำเนินการนิเทศภายในโรงเรียน ซึ่งประกอบด้วย กระบวนการนิเทศ 5 ขั้นตอน จากการศึกษาและสังเคราะห์งานวิจัยพบว่า

1. บุคลากรในโรงเรียนไม่เห็นความสำคัญของการศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการของนิเทศภายในโรงเรียน

2. บุคลากรในโรงเรียนไม่มีส่วนร่วมในการวางแผนการนิเทศภายในโรงเรียน

3. การวางแผนการนิเทศภายในโรงเรียนไม่สอดคล้องกับสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการของโรงเรียน

4. ขาดสื่อและเครื่องมือนิเทศภายในโรงเรียน

5. ขาดงบประมาณในการนิเทศภายในโรงเรียน

6. บุคลากรในโรงเรียนมีภารกิจมากไม่มีเวลาปฏิบัติกิจกรรมการนิเทศภายในโรงเรียน

7. การปฏิบัติการนิเทศภายในโรงเรียนไม่สม่ำเสมอ

8. บุคลากรในโรงเรียนมีความรู้ความเข้าใจเรื่องการนิเทศภายในโรงเรียนน้อย
9. ผู้รับการนิเทศไม่ยอมรับผู้นิเทศ
10. ผู้นิเทศมีความรู้ความเข้าใจในการประเมินผลการนิเทศภายในโรงเรียน

อุดมascript จัปา (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการเปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจและเจตคติต่อการนิเทศภายในโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครพนม ผลการศึกษาค้นคว้าพบว่า

1. ผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครพนม มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการนิเทศภายในโรงเรียนอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า การประเมินผลนิเทศภายในโรงเรียน ด้านการปฏิบัติและวิธีการในการนิเทศภายในโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียนมีความรู้ความเข้าใจระดับน้อย ส่วนด้านการวางแผนการนิเทศภายในโรงเรียน และด้านการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการเกี่ยวกับการนิเทศภายในโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียนมีความรู้ความเข้าใจระดับมาก เจตคติต่อการนิเทศภายในโรงเรียนของผู้บริหารพบว่า อยู่ในระดับดี เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีเจตคติอยู่ในระดับดี ยกเว้นการนิเทศภายในโรงเรียนทำให้ครูวิตกกังวลในการปฏิบัติงาน และเป็นการเพิ่มภาระแก่ผู้บริหารและครู

2. เปรียบเทียบความรู้ ความเข้าใจและเจตคติต่อการนิเทศภายในโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครพนม จำแนกตามขนาดโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดใหญ่ พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีความรู้ความเข้าใจและเจตคติต่อการนิเทศภายในโรงเรียนไม่แตกต่างกัน

ขรรขง สีหโคตร (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการเปรียบเทียบความต้องการ การนิเทศการศึกษาของข้าราชการครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานประถมศึกษาอำเภอเมืองจังหวัดหนองคาย พบว่า

1. ข้าราชการครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานประถมศึกษาอำเภอเมืองจังหวัดหนองคาย มีความต้องการนิเทศการศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากสูงไปหาค่า คือ ด้านการเรียนการสอน ด้านสื่อการเรียนการสอน ด้านการวัดประเมินผล และด้านหลักสูตร

2. ข้าราชการครูในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน มีความต้องการนิเทศการศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

3. ข้าราชการครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกันมีความต้องการนิเทศการศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

สวัสดี ชามะสนธิ (2542 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่าง กระบวนการนิเทศกับผลการปฏิบัติงานในโรงเรียนประถมศึกษา : กรณีศึกษาจังหวัดพังงา ผลการวิจัยพบว่า

1. กระบวนการนิเทศในโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดพังงา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และแยกเป็นรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุดด้าน คือ การอำนวยความสะดวก การประสานงาน การจัดลำดับความสำคัญของงาน และการออกแบบวิธีทำงาน และอยู่ในระดับปานกลางสองด้าน คือ การประเมินสภาพการทำงาน และการจัดสรรทรัพยากร

2. ผลการปฏิบัติงานในโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดพังงา ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และแยกแต่ละงานอยู่ในระดับมากสามงาน คือ งานวิชาการ งานกิจการนักเรียน และงานธุรการการเงินและพัสดุ อยู่ในระดับปานกลางสามงาน คือ งานบุคลากร งานอาคารสถานที่ และงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และ

3. กระบวนการนิเทศและผลการปฏิบัติงานในโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดพังงา มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับมาก

นรินทร์ วัชรินทร์รัตน์ (2540 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่องการศึกษาการพัฒนาคณะของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาคณะของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษามีหลายวิธีเรียงลำดับที่ได้ดำเนินการจากมากไปสู่น้อย คือ การศึกษาเอกสารและคู่มือการปฏิบัติงาน การแสวงหาข้อมูลข่าวสารจากสื่อมวลชน การสำรวจและประเมินตนเอง การศึกษาดูงาน การเข้ารับการฝึกอบรม การเข้าร่วมประชุมสัมมนาทางวิชาการ การเข้าร่วมเป็นสมาชิกองค์กรวิชาชีพ การศึกษาค้นคว้า การจัดทำผลงานทางวิชาการและการศึกษาต่อ

สุพัฒน์ พรหมวัง (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสกลนคร กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ครูผู้สอน 294 คน ผู้บริหารโรงเรียน 147 คน และครูวิชาการ โรงเรียน 147 คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลจากการศึกษา ดังนี้

1. ครูมีสถานภาพดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนผู้บริหารมีสภาพการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง

2. ครูมีสภาพการดำเนินงานต่างกันและครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกัน สภาพการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาไม่แตกต่างกัน

ชัยลักษณ์ น้อมนิล (2543 : บทคัดย่อ) ศึกษาความพร้อมในการดำเนินการประกันคุณภาพเพื่อขอรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนเอกชน ประเภทโรงเรียนสามัญ

ศึกษาจังหวัดกำแพงเพชร โดยใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหารโรงเรียนเอกชน และครูผู้สอนในโรงเรียนเอกชน จำนวน 219 คน พบว่า

1. ผู้บริหารมีความคิดเห็นว่าโรงเรียนมีความพร้อมในการดำเนินการประกันคุณภาพเพื่อขอรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษาในระดับมาก ส่วนครูผู้สอนมีความเห็นว่ามีความพร้อมอยู่ในระดับปานกลาง

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อความพร้อมในการดำเนินการประกันคุณภาพเพื่อขอรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษาของครูผู้สอนจากโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน โดยภาพรวมแล้วแตกต่างกัน

ปัญญา ประเสริฐศรี (2544 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความพร้อมในการประเมินคุณภาพภายนอกกรอบแรกตามมาตรฐานการศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยใช้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้บริหาร จำนวน 164 คน พบว่า

1. ผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีความพร้อมในการประเมินคุณภาพรอบแรก อยู่ในระดับมาก

2. เมื่อเปรียบเทียบตามตัวแปร ตำแหน่ง วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ และขนาดโรงเรียนจะเห็นว่าตำแหน่งที่แตกต่างกันมีความพร้อมไม่แตกต่างกัน วุฒิการศึกษา แตกต่างกันอย่างมีความพร้อมต่างกัน

สุชิน สีลธรรม (2544 : บทคัดย่อ) ศึกษาความพร้อมในการประเมินคุณภาพในของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน โดยใช้แนวคิดในขั้นตอนเตรียมสอบทบทวนของกรมสามัญศึกษาในการประเมินคุณภาพภายในโรงเรียน 5 ด้าน คือ การตั้งคณะกรรมการประเมิน การประชุมวางแผน กำหนดแนวทางการตรวจสอบทบทวน การจัดทำคู่มือดำเนินการเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล การกำหนดตารางการปฏิบัติการตรวจสอบ และการชี้แจงผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายเพื่อรับการประเมินจากการศึกษาพบว่า โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีความพร้อมแต่ละด้านอยู่ในระดับมาก

สมพงษ์ โลกเปื้อย (2544 : บทคัดย่อ) ศึกษาการดำเนินการประกันคุณภาพภายในเพื่อการประเมินภายนอกในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเลย ผลการวิจัย

1. สภาพการดำเนินการประกันคุณภาพภายในเพื่อการประเมินภายนอกในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเลย โดยภาพรวมและรายด้านมีการดำเนิน

งาน อยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับ คือ ด้านกระบวนการ ด้านปัจจัย และด้านผู้เรียน โดยมีข้อสังเกต คือ

1.1 ด้านกระบวนการ สถานศึกษาส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือ กับชุมชน ในการพัฒนาการศึกษา ดำเนินการมากเป็นอันดับแรก รองลงมา คือ สถานศึกษามีองค์กร/ โครงสร้างและการบริหารงานอย่างเป็นระบบครบวงจร และสถานศึกษามีการจัดกิจกรรม และการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเรียงตามลำดับ

1.2 ด้านปัจจัย ผู้บริหารมีภาวะผู้นำและมีความสามารถในการบริหารจัดการ และครูมีความสามารถในการจัดการเรียน การสอนอย่างมีประสิทธิภาพและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ดำเนินการอยู่ในระดับมาก นอกนั้นอยู่ในระดับปานกลาง

1.3 ด้านผู้เรียน ผู้เรียนมีสุขนิสัย สุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี ดำเนินการมากเป็นอันดับแรก รองลงมาคือ ผู้เรียนมีสุนทรียภาพและลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรี และกีฬา และผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต เรียงตามลำดับ

2. ปัญหาในการดำเนินการประกันคุณภาพภายในเพื่อการประเมินภายนอกในโรงเรียน ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเลย โดยภาพรวมมีปัญหายุ่งในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาแต่ละด้าน ด้านงบประมาณและด้านวัสดุอุปกรณ์มีปัญหายู่งในระดับมาก ด้านบุคลากรและด้านการจัดการมีปัญหายู่งในระดับน้อย มีข้อสังเกตคือ ด้านงบประมาณมีปัญหาเป็นอันดับแรก รองลงมาคือ ด้านวัสดุอุปกรณ์ ด้านบุคลากร และด้านการจัดการ เรียงตามลำดับ

3. ข้อเสนอแนะ/แนวทางแก้ไขในการดำเนินการประกันคุณภาพภายใน โดยภาพรวม เรียงตามลำดับความสำคัญ ควรดำเนินการเกี่ยวกับบุคลากร การจัดการวัสดุอุปกรณ์และงบประมาณตามลำดับ

อดุลย์ ภักดีเตลีบ (2544 : บทคัดย่อ) ทำการศึกษาเรื่องการดำเนินงานและปัญหา การประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด พระนครศรีอยุธยาพบว่า

1. เมื่อพิจารณาตัวแปรทั้ง 3 ด้าน (ด้านปัจจัย กระบวนการ และผลผลิต) โรงเรียนมี การดำเนินงานอยู่ในระดับมาก
2. โรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกันมีการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษา แตกต่างกัน และ

3. ปัญหาจากการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษา คือ ขาดงบประมาณ ขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์ ขาดการวางแผน ขาดการประเมินผลการปฏิบัติงานและผู้เรียนขาดทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง

2. งานวิจัยต่างประเทศ

ดันแลป (Dunlap) (สมเดช พินิจสกุล 2544 : 42) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการนิเทศกับผลสัมฤทธิ์ของงานครูที่ด้อยประสิทธิภาพ ในรัฐวอชิงตัน ประเทศสหรัฐอเมริกา โดยผู้ศึกษาได้ใช้ข้อมูลจากการบันทึกของผู้บริหารควบคู่ไปกับแบบสอบถาม พบว่า

1. การนิเทศของผู้บริหารมีผลอย่างยิ่งต่อบรรทัดฐานของครูที่ด้อยประสิทธิภาพ
2. ในกรณีที่ครูด้อยประสิทธิภาพมีปัญหาเรื่องวินัย และการจัดการเกือบทุกเรื่อง
3. ในกรณีที่ครูด้อยประสิทธิภาพปฏิบัติงานผิดพลาด ผู้บริหารจะไม่ใจกว้างพอ
4. ผู้บริหารที่ขาดประสบการณ์ด้านการนิเทศ จะไม่ประสบผลสำเร็จในการแก้ปัญหาครูที่ด้อยประสิทธิภาพ ซึ่งมีผลกระทบไปถึงนักเรียน ผู้ร่วมงานและผู้ปกครองด้วย
5. ผู้บริหารมักแก้ปัญหาครูด้อยประสิทธิภาพโดยใช้วินัยและการให้ออก และให้การนิเทศเพื่อให้ความรู้และทักษะกับครูที่ขาดประสบการณ์

วาร์ด (Ward) (สมเดช พินิจสกุล 2544 : 42) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมด้านการนิเทศที่ปฏิบัติจริง และที่ควรปฏิบัติของผู้บริหารโรงเรียน ตามทฤษฎีของครูในมลรัฐทางภาคใต้ของสหรัฐอเมริกา โดยใช้แบบสอบถามกับครู จำนวน 4,870 คน พบว่า

1. ครูในรัฐมิสซิสซิปปี ชอบการนิเทศแบบเข้มงวด ในขณะที่ครูจากรัฐอื่น ๆ ชอบการนิเทศแบบให้มีส่วนร่วม
2. วิชาที่สอนไม่ทำให้เกิดความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ
3. ครูเพศหญิงพอใจรับการนิเทศมากกว่าเพศชาย
4. ครูที่มีเชื้อสายคอเคเซียน ชอบและต้องการการนิเทศมากกว่าครูที่มีเชื้อสายอื่น

คลิก (Klick) (สมเดช พินิจสกุล 2544 : 43) ได้ศึกษาความรู้เกี่ยวกับ การนิเทศ : ความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษาระดับการศึกษากับการปฏิบัติการนิเทศการศึกษา พบว่า ใน การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาหลักสูตรการนิเทศการศึกษา จำนวน 16 หลักสูตร ใน 8 มหาวิทยาลัย โดยการวิเคราะห์เอกสาร ซึ่งพบว่าโครงสร้างของหลักสูตรเน้นทางสังคมศาสตร์ โดยเฉพาะทฤษฎีการนิเทศและการนำไปใช้ ในการปฏิบัติการนิเทศพบว่าไม่มีนัยสำคัญในเรื่องความรู้ในการบริหาร สภาพเศรษฐกิจของผู้นิเทศ ความเข้าใจในสภาพสังคมรวมทั้งประสบการณ์สอนในโรงเรียน และการบันทึกการสังเกตการทำการสอนของครู แต่ขึ้นอยู่กับ การให้ความสำคัญและเอาใจใส่ ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญที่สุด

นารันโจ (Naranjo) (สมเดช พิณีสกุล 2544 : 43) ได้ศึกษาการนิเทศการศึกษาในโคลัมเบีย : บทบาทในการนิเทศการศึกษา พบว่า การขยายของระบบนิเทศการศึกษาในโคลัมเบีย ซึ่งมีการกำหนดโครงสร้างของระบบ โดยให้ 1 ใน 2 เสนอเกี่ยวกับเรื่อง ทั่วไป 1 ใน 3 เป็นเรื่องทางมนุษยศาสตร์ และอย่างน้อย 1 ใน 5 เป็นเรื่องงบประมาณ

ความจำเป็นในการขยายและปรับปรุงการบริการการศึกษาประกอบด้วย โรงเรียนสำหรับเด็กก่อนวัยเรียน การศึกษาหลังปริญญาตรีศึกษานอกระบบโรงเรียน และการบริการกิจกรรมทางวัฒนธรรม กิจกรรมสร้างสรรค์ทุกรูปแบบ

การพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และการวิจัยโดยการเห็นชอบจากรัฐมนตรีกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งรัฐมนตรีเป็นผู้อำนวยการวางแผน ประสานงานและประเมินผลการศึกษาทุกระดับ การศึกษาในแต่ละระดับดำเนินการบริหาร และปฏิบัติการตามแผนปฏิบัติการที่ได้กำหนดไว้

มิลเลอร์ (Miller) (ปัญญา ประเสริฐศรี 2544 : 22) ได้ทำการวิจัยเรื่องการดำเนินการประเมินผลการปฏิบัติงานของครู โดยมีกลุ่มตัวอย่างเป็นครูใหญ่และครูในโรงเรียนของรัฐในเมืองซานฟรานซิสโก ผลการวิจัยพบว่า ครูใหญ่และครูจำนวนไม่น้อยที่ไม่เข้าใจเกี่ยวกับการประเมินผลการปฏิบัติงานของครู ไม่เห็นความสำคัญของการปฏิบัติงานของครู ไม่ทราบว่าผลการประเมินผลการปฏิบัติงานจะช่วยให้มีการปรับปรุงการปฏิบัติงานของครูได้อย่างไร โดยครูส่วนใหญ่ทำการประเมินผลในลักษณะที่เป็นไปตามระเบียบที่ได้กำหนดไว้หรือประเมินผลไปตามหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติเท่านั้นและกลุ่ม ตัวอย่างยังมีความเห็นว่าการประเมินผลการปฏิบัติงานของครูก่อให้เกิดผลเสียต่อโรงเรียนมากกว่าผลดี

จากการศึกษางานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศแล้ว พบว่า กระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนและการประเมินคุณภาพภายนอก มีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการบริหารและการจัดการศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยมุ่งหวังให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้นและมีคุณลักษณะตามเป้าหมายของหลักสูตร ครูผู้สอนเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาการเรียนการสอน ในการรับการประเมินคุณภาพภายนอกตามมาตรฐานคุณภาพการศึกษา

- การค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแล้วไม่พบว่ามีข้อมูลหรือการศึกษาวิจัย เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษากับผลการประเมินคุณภาพภายนอกด้านผู้เรียนมาก่อน ดังนั้น จึงต้องมีการศึกษาค้นคว้าหาคำตอบอย่างเป็นระบบ ซึ่งคำตอบหรือผลการศึกษาค้นคว้าจะเป็นประโยชน์ในด้านการสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการนิเทศ

ภายใน และการนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและสภาพความสำเร็จของ
การประเมินคุณภาพภายนอกด้านผู้เรียนต่อไป